

**IZVJEŠTAJ O IMPLEMENTACIJI
GENDER AKCIONOG PLANA
SREDNJOBOSANSKOG
KANTONA/KANTONA SREDIŠNJA
BOSNA ZA PERIOD 2020.GODINE**

Maj,2021. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. Stanje ravnopravnosti spolova u SBK / KSB za potrebe izrade izvještaja za 2020.godinu ...	6
2.1. Osnovni demografski podaci	7
2.2. Institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova SBK/KSB	8
3. Tržište rada.....	8
4. Socijalna zaštita.....	14
4.1. Nasilje u porodici i nasilje nad ženama	21
5. Obrazovanje	25
6. Struktura Gender akcionog plana Srednjobosanskog kantona/KSB	34
6.1. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana SBK/KSB za period 2019. – 2022. godina	36
7. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana SBK/KSB	50
8. Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova.....	52
9. ZAKLJUČCI.....	55

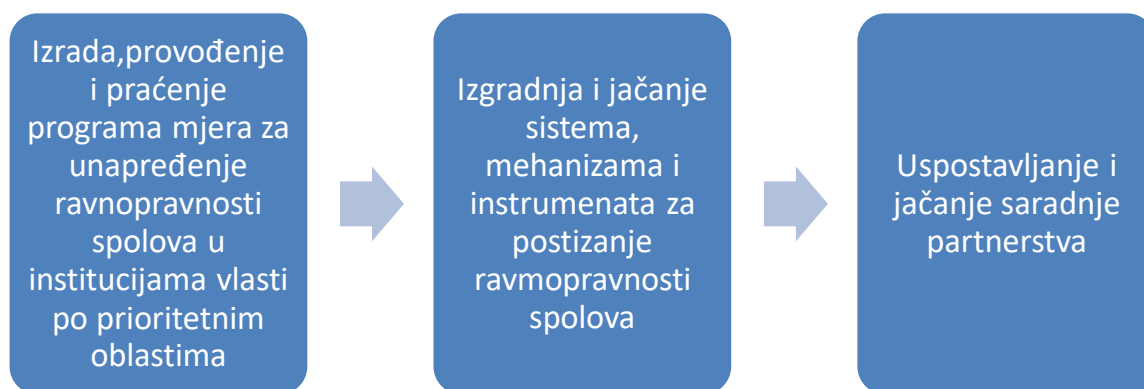
GRAFIKONI

Grafikon 1: Broj stanovnika na osnovu spola u SBK/KSB u 2020.godini te razlika u odnosu na 2019. godinu	7
Grafikon 2: Ukupan broj zaposlenih osoba u 2020.godini u SBK/KSB na osnovu spola	9
Grafikon 3: Ukupan broj nezaposlenih u 2020.godini u SBK/KSB na osnovu spola.....	10
Grafikon 4: Spolna struktura osoba koje su ostale bez posla u doba pandemije u 2020.godini na području SBK/KSB.....	11
Grafikon 5: Starosna struktura osoba koje su ostale bez zaposlenja u doba pandemije na području SBK/KSB	12
Grafikon 6: Zastupljenost spolova po djelatnostima u SBK/KSB u 2020.godini.....	13
Grafikon 7: Spolna struktura zaposlenih u Ministarstvu zdravstva i socijalne politike SBK/KSB	19
Grafikon 8: Spolna struktura rukovodilaca ustanova socijalne zaštite SBK/KSB u 2020.godini	19
Grafikon 9: Spolna struktura rukovodilaca centara za socijalni rad i službi socijalne zaštite u 2020.godini	20
Grafikon 10: Spolna struktura stručnjaka zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite SBK/KSB	21
Grafikon 11: Spolna struktura korisnika socijalne zaštite u 2020. Godini	21
Grafikon 12: Broj djece upisane u predškolske ustanove u Srednjobosanskom kantonu/KSB u 2020. godini	26
Grafikon 13: Broj djece upisane u predškolske ustanove na području Srednjobosanskog kantona/KSB u 2020.godini po spolu.....	27
Grafikon 14: Broj učenika,koji su upisani u osnovne škole 2020/2021	27
Grafikon 15: Vrsta škole i spolna zastupljenost učenika u 2020/2021.godini u SBK/KSB	28
Grafikon 16: Spolna zastupljenost Vlade SBK/KSB u 2020.godini	30
Grafikon 17: Spolna zastupljenost u stalnim radnim tijelima Skupštine SBK/KSB u 2020.godini	31
Grafikon 18: Komisija za ustavna pitanja Vlade SBK/KSB	32
Grafikon 19: Komisija za izbor i imenovanje Vlade SBK/KSB.....	32
Grafikon 20: Sastav uprave i službe Vlade SBK/KSB na osnovu spola u 2020. godini.....	33

1. UVOD

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je u novembru 2018.godine donijelo odluku o usvajanju trećeg po redu Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine(GAP BiH) za period 2018-2022.godine, na osnovu pomenute odluke, kao i člana 26.stav d) Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (ZORS BiH), Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prati provedbu GAP BiH i o istoj izvještava VM BiH.¹

Konkretno, GAP BiH sadrži sljedeća tri strateška cilja²:

GAP Bosne i Hercegovine je okvirni strateški dokument kojim se daju smjernice za izradu operativnih planova institucija na svim nivoima organizacije vlasti u BiH. Ovim strateškim dokumentom obuhvaćene su sve oblasti društvenog života, ali su utvrđene prioritarnost i transferzalne oblasti, kao i one koje se odnose na jačanje sistema, mehanizama i instrumenata za postizanje ravnopravnosti spolova, te jačanje saradnje i partnerstva. Na ovaj način jasnije su definisane obaveze institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova, te obaveze i odgovornosti resornih ministarstava u svakoj prioritarnoj oblasti.

¹ Izvještaj o implementaciji Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2018-2022

² IBID 1

Konkretno, GAP Bosne i Hercegovine sadrži tri strateška cilja, u okviru kojih su definisane prioritetne oblasti djelovanja, odnosno programi i mjere potrebni za ostvarivanje tog cilja:

STRATEŠKI CILJ 1. Izrada, provođenje i praćenje programa mjera za unapređenje ravnopravnosti spolova u institucijama vlasti, po prioritetnim oblastima

- ✓ Sprečavanje i suzbijanje nasilja po osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- ✓ Javni život i donošenje odluka
- ✓ Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- ✓ Obrazovanje, nauka, kultura i sport

STRATEŠKI CILJ 2. Izgradnja i jačanje sistema, mehanizama i instrumenata za postizanje ravnopravnosti spolova

- ✓ Koordinacija provođenja i nadzor nad provođenjem GAP-a BiH
- ✓ Praćenje i unapređenje primjene međunarodnih i domaćih standarda za ravnopravnost spolova
- ✓ Jačanje i saradnja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova
- ✓ Podizanje svijesti o ravnopravnosti spolova u svim segmentima društva
- ✓ Podrška institucionalnim i vaninstitucionalnim partnerima u procesu uključivanja principa ravnopravnosti spolova
- ✓ Praćenje i ocjena napretka u postizanju ravnopravnosti spolova

STRATEŠKI CILJ 3. Uspostavljanje i jačanje saradnje i partnerstva

- ✓ Saradnja na regionalnom i međunarodnom nivou
- ✓ Saradnja sa organizacijama civilnog društva, socijalnim partnerima i akademskom zajednicom³

U Bosni i Hercegovini već su osnovani brojni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova u nadležnim institucijama vlasti, ali i na lokalnoj razini (općine i gradovi u BiH i

---

³ Izvještaj o implementaciji Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2018-2022

kantoni u FBiH). Iako do sada nije ostvaren ujednačen pristup u uspostavi ovih mehanizama, kao i u njihovim nadležnostima sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova u BiH, ovi mehanizmi morali bi biti nadležni za:

- provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini na razini vlasti na kojoj su osnovani;
- koordiniranje realizacije programskih ciljeva iz Gender akcijskog plana Bosne i Hercegovine;
- osiguravanje provođenja međunarodnih standarda iz područja ravnopravnosti spolova, S ciljem osiguranja ispunjenja obaveza iz Zakona, svi nivou vlasti trebali bi donijeti programe mjera za postizanje ravnopravnosti spolova u svim područjima javnog i privatnog života. Sastavni dio programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova u svim područjima uključuje, ali se ne ograničava na:

analizu stanja spolova u određenom području;

- provedbu donesenih državnih politika putem akcijskih planova za ravnopravnost spolova;
- mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenome području.

Sa ciljem usmjerenog i koordiniranog djelovanja Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine je prepoznao značaj učešća jedinica lokalne samouprave u provođenju aktivnosti u svim oblastima. Lokalni akcioni planovi predstavljaju efikasan mehanizam provođenja ovih obaveza ali i obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.⁴

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava. Ustav FBiH također garantuje visok stepen ljudskih prava i daje ustavnu snagu pravima koji su zagantovani u međunarodnim sporazumima koji su nabrojani u aneksu Ustava FBiH. Pored općih standarda od posebnog značaja za Gender akcioni plan je Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine budući da prava zagantovana u ovom sporazumu također imaju ustavnu snagu.

---

⁴ <https://www.gcfbih.gov.ba/oblasti/lokalni-akcioni-planovi/>

Ustav Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna također garantuje najviši stepen ljudskih prava i osnovnih sloboda preuzimajući standarde koji su sastavni dio Ustava FBiH. Zbog toga, Gender akcioni plan SBK/KSB doprinosi ostvarivanju ljudskih prava i sloboda koji imaju snagu ustavnih odredbi SBK/KSB.

Metodologija izrade izvještaja o realizaciji aktivnosti u svakom od ciljeva i prioritetnih oblasti na području Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna je strukturirana na način da izvještaj sačinjava najvažnije informacije koje se odnose na 2020.godinu. Treba imati na umu da vanredna situacija izazvana pandemijom COVID-19 je situacija u kojoj su rizici i prijetnje ne samo za stanovništvo u SBK/KSB, nego i sve institucije bili uvećani i stvorili neželjene i neočekivane posljedice. Do pandemije koronavirusa došlo je u martu 2020.godine, kada je proglašena i pandemija na globalnom nivou. Uvođenjem vanrednih mjera obustavljeno je ili reducirano pružanje određenih javnih usluga koje su imale direktan negativan uticaj na kompletan sistem kako u BiH, tako i u SBK/KSB.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica kantona su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze. Ustav Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna garantuje najviši stepen ljudskih prava i osnovnih sloboda preuzimajući standarde koji su sastavni dio Ustava FBiH. Zbog toga, Gender akcioni plan SBK/KSB doprinosi ostvarivanju ljudskih prava i sloboda koji imaju snagu ustavnih odredbi SBK/KSB. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koji glasi:

1. Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- a) donošenja programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti ;
- b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost

spolova;

c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;

d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu.

2.Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje , ali se ne ograničava na:

a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;

b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;

c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

3.Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolovakoji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini , koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

4. Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnostspolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.⁵

Ovaj član o ravnopravnosti spolova je bio osnovni pravni osnov za donošenje GAP SBK/KSB , koji je osigurao dosljednu primjenu ovog zakona kao i ostalih obaveza kantona u pogledu ravnopravnosti spolova.

---

⁵ Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, član 24

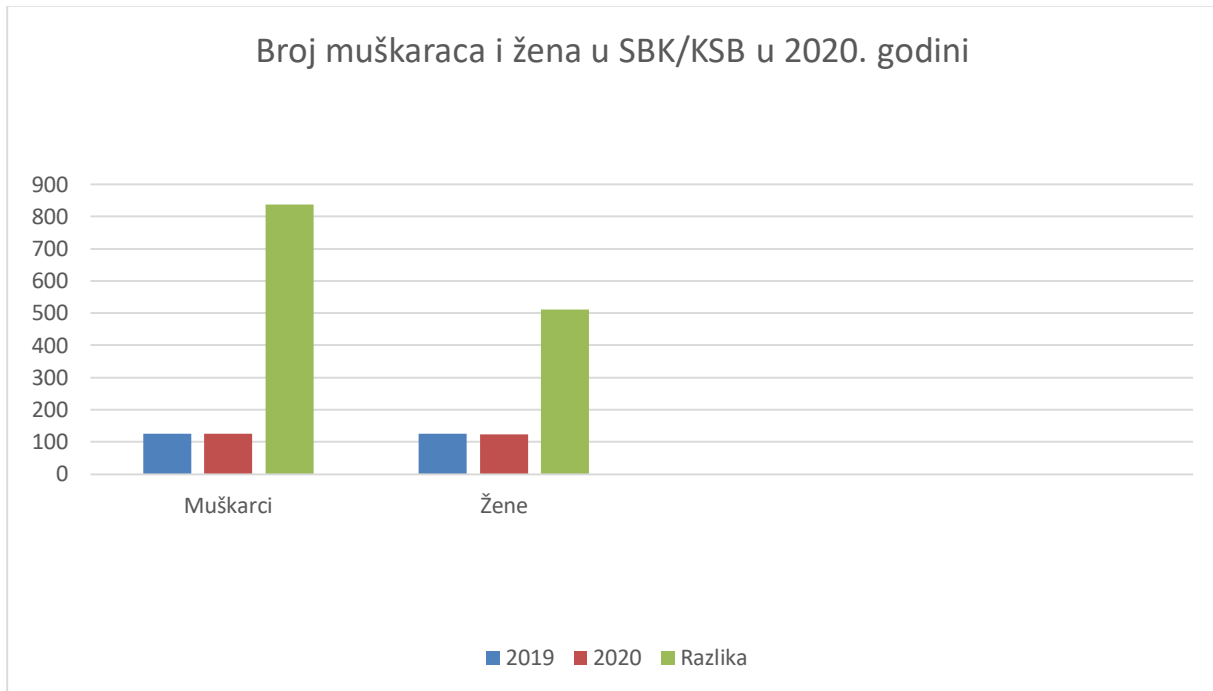

2. Stanje ravnopravnosti spolova u SBK / KSB za potrebe izrade izvještaja za 2020.godinu

Za sačinjavanje izvještaja o ravnopravnosti spolova u SBK/KSB izvršeno je prikupljanje podataka i dostupnih informaciji o provedenim aktivnostima prema GAP-u SBK/KSB. Izvještaj o GAP-u SBK/KSB je sačinjen iz ugla ravnopravnosti spolova koji je omogućio analizu stanja o postignutim rezultatima eliminacije diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka u pojedinim oblastima. Ovaj pristup takođe omogućuje sumiranje postignutih rezultata planiranih aktivnosti svih nosilaca odgovornosti u otklanjanju početnog stanja i postignutih promjena na kojima se temeljio GAP SBK/KSB. Od strane Ureda za evropske integracije, koji je ujedno i nosilac izrade GAP-a SBK/KSB su prikupljeni podaci o sprovedenim aktivnostima i rokovima za iste za 2020.godinu. Takođe, traženi su podaci od Komisije za ravnopravnost spolova SBK/KSB o postignutim rezultatima o ravnopravnosti spolova.

2.1. Osnovni demografski podaci

SBK/KSB je jedan od 10 kantona u Federaciji BiH ukupne površine od 3.189 km². Prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku sa 30.06.2020.godine broj stanovnika u SBK/KSB je 249.042, a od tog broja 125.013 osoba muškog spola i 124.049 osoba ženskog spola.

Grafikon 1: Broj stanovnika na osnovu spola u SBK/KSB u 2020.godini te razlika u odnosu na 2019. godinu⁶

Podaci do kojih se došlo tokom istraživanja govore da je ukupan broj stanovnika u 2020.godini na području SBK/KSB manji u odnosu na isti period 2019. godine za 837 osoba. Takođe, kada govorimo o broju stanovnika po spolu, podaci do kojih se došlo govore da je broj muškaraca u 2020.godini u periodu do 30.06.2020.godine bio manji za 305 muškaraca u odnosu na isti period 2019.godine. Broj ženskih osoba u istom periodu je takođe manji za 512. Očito da se može zaključiti da je došlo do smanjenja broja ukupnog broja stanovnika na području Srednjobosanskog kantona/KSB. ⁷

⁶ https://szzksbsbk.com.ba/wp-content/uploads/2021/01/Glasilo_12_2020

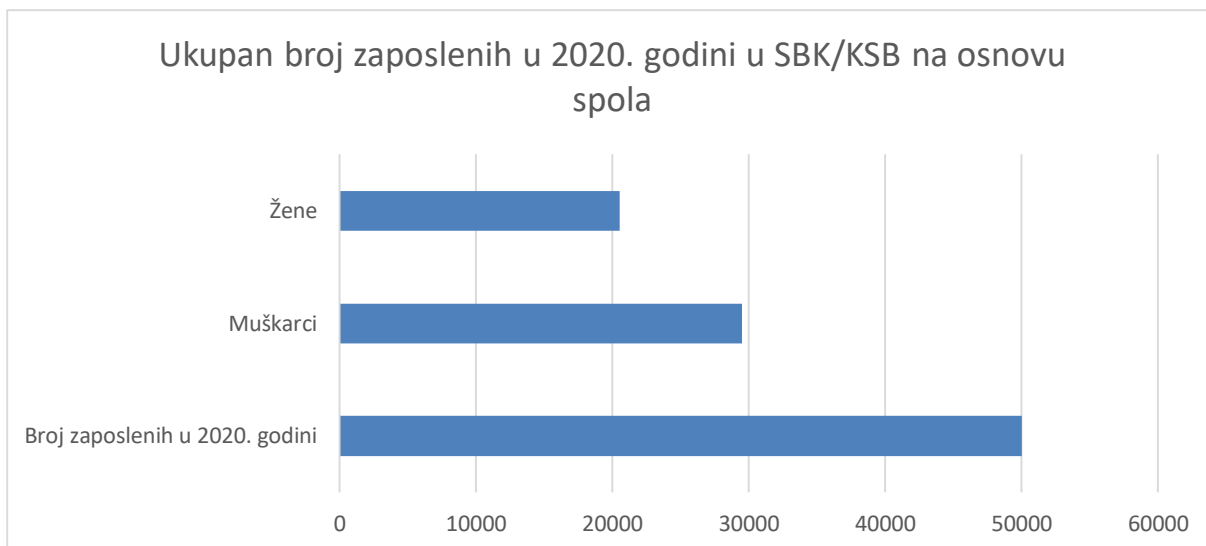
⁷ Federalni zavod za statistiku 30.06.2020.godine-procjena

2.2. Institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova SBK/KSB

Institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Skupštine SBK/KSB ima nadležnosti koje su predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Komisija za ravnopravnost spolova nadležna je za razmatranje pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova, zakona i drugih propisa, prijedloga, izvještaja kao i učešće u svim aktivnostima koji su vezani za ravnopravnost spolova. Pozicija Komisije za ravnopravnost spolova u okviru Skupštine SBK/KSB je imala značajnu ulogu u donošenju GAP-a SBK/KSB kao i instrumente koji su bili usmjereni za koordinirano djelovanje Skupštine SBK/KSB, kantonalnih ministarstava i drugih uprava i službi SBK/KSB. Komisija je imala primarnu ulogu u procesu provođenja GAP-a kao i u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije. Komisija za ravnopravnost spolova SBK/KSB je u 2020.godine preuzela svoju ulogu u pogledu provođenja aktivnosti GAP-a SBK/KSB kao i provođenje redovnih analiza stanja ravnopravnosti spolova. U 2020.godini Komisija za ravnopravnost spolova SBK/KSB zbog pandemije COVID-19 , restriktivnih mjera poput ograničavanja kretanja i pristupa usluga u svim sektorima nije u potpunosti bila u mogućnosti ispuniti sve zadatke i ciljeve iz GAP-a. Ipak, može se zaključiti da je u okviru dozvoljenih mogućnosti Komisija postigla značajne rezultate u svom radu.

3. Tržište rada

Jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova je ravnopravno učešće muškaraca i žena na tržištu rada. **Osnovni cilj koji se želi postići predviđenim mjerama je eliminiranje diskriminacije na osnovu spola u radu, zapošljavanju i na tržištu rada te osiguranje jednakih mogućnosti ženama i muškarcima u pristupu ekonomskim resursima, uključujući i smanjenje siromaštva putem novih makroekonomskih i razvojnih strategija.**

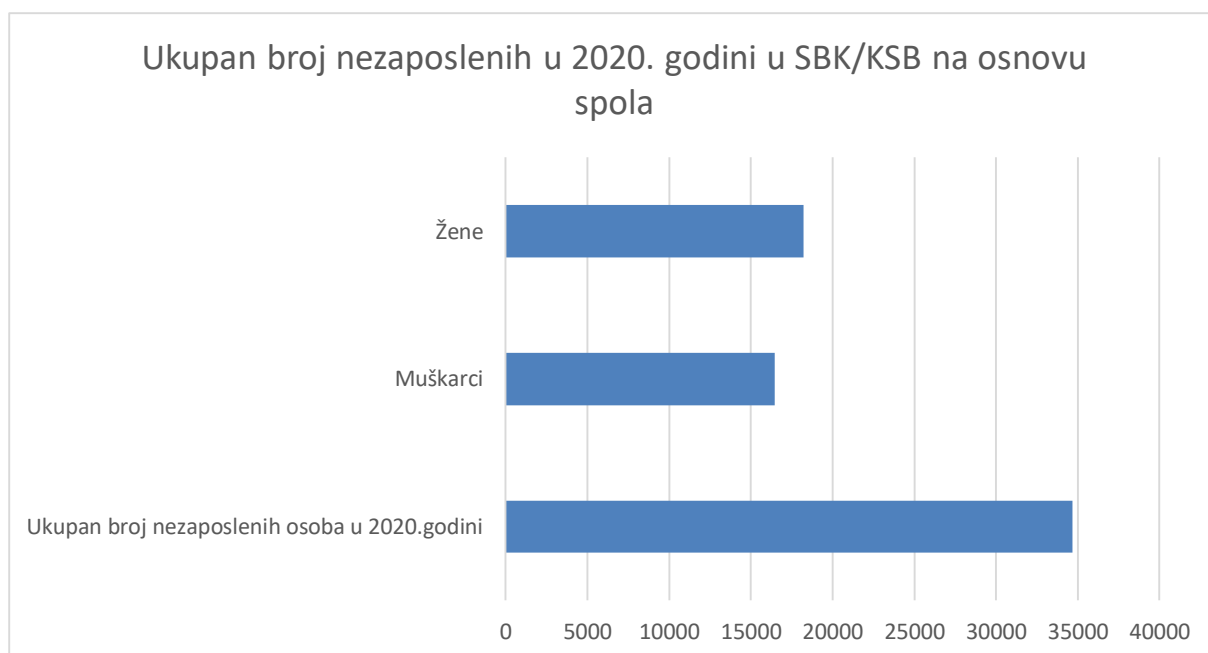
Grafikon 2: Ukupan broj zaposlenih osoba u 2020.godini u SBK/KSB na osnovu spola

U 2020.godini ukupan broj zaposlenih na području SBK/KSB je 50.024, od kojih je 29.506 osoba muškog spola i 20.518 osoba ženskog spola.⁸ Na osnovu prikupljenih podataka može se zaključiti da razlika zaposlenih muškaraca i žena iznosi 8.988 u korist muškaraca.

Broj registrovanih nezaposlenih osoba u SBK/KSB prema podacima Zavoda za zapošljavanje SBK/KSB za 2020.godinu je 34.685.

---

⁸ Zavod za zapošljavanje SBK/KSB za period 2020.godine

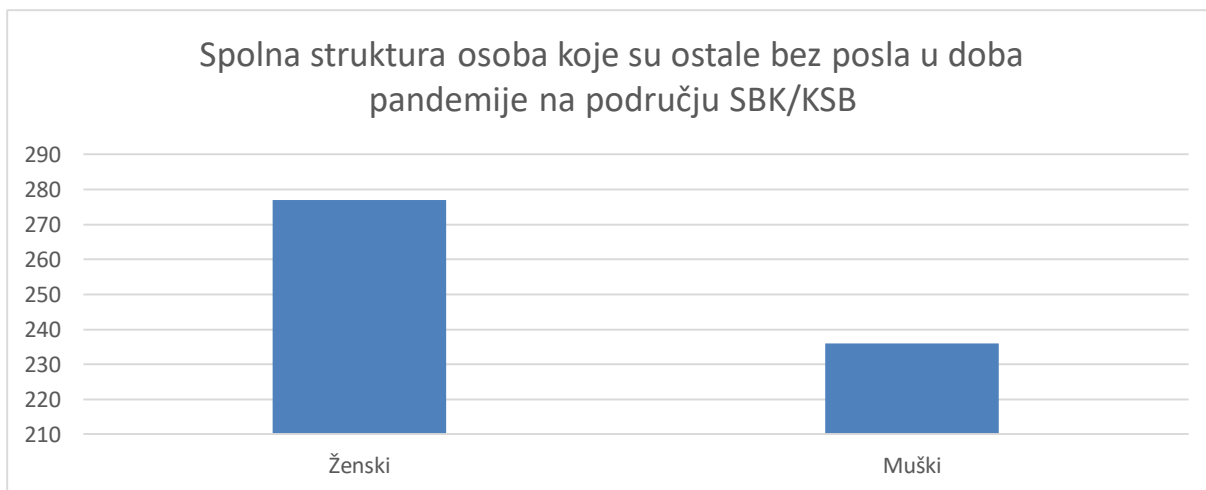

Grafikon 3: Ukupan broj nezaposlenih u 2020.godini u SBK/KSB na osnovu spola

Od ukupnog broja nezaposlenih na području SBK/ KSB prema spolu su 16.453 osoba muškog spola i 18.232 osoba ženskog spola.

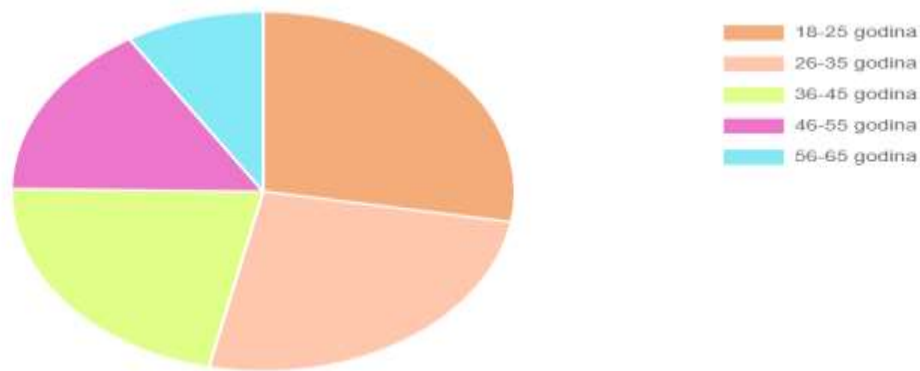
Na osnovu podataka Službe za zapošljavanje SBK/KSB došlo se do saznanja da je od 20.03.2020.godine do maja 2020.godine zbog novonastale epidemiološke situacije bez posla ostalo oko 3.000 osoba. U istraživanju za izradu analize je korišten uzorak od 518 osoba koje su ostale bez zaposlenja u vrijeme pandemije,⁹kako bi došli do relevantnih podataka.

⁹ Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite,2020.godine

Grafikon 4: Spolna struktura osoba koje su ostale bez posla u doba pandemije u 2020.godini na području SBK/KSB

Informacije koje su dobijene iz Zavoda za zapošljavanje govore o tome da se radi o velikom broju osoba koje su u doba pandemije ostale bez zaposlenja. Uzorak koji je korišten u istraživanju iznosi 30% ili 518 od ukupnog broja osoba koje su ostale bez zaposlenja zbog pandemije. Od ukupnog broja ispitanika 277 ili 54% osoba koje su ostale bez zaposlenja su ženskog spola, dok je 236 ili 46% muškog spola.

Starosna grupa	Postotak	Broj osoba
18-25 godina	28%	142
26-35 godina	26%	132
36-45 godina	22%	113
46-55 godina	16%	80
56-65 godina	9%	46

Grafikon 5: Starosna struktura osoba koje su ostale bez zaposlenja u doba pandemije na području SBK/KSB¹⁰

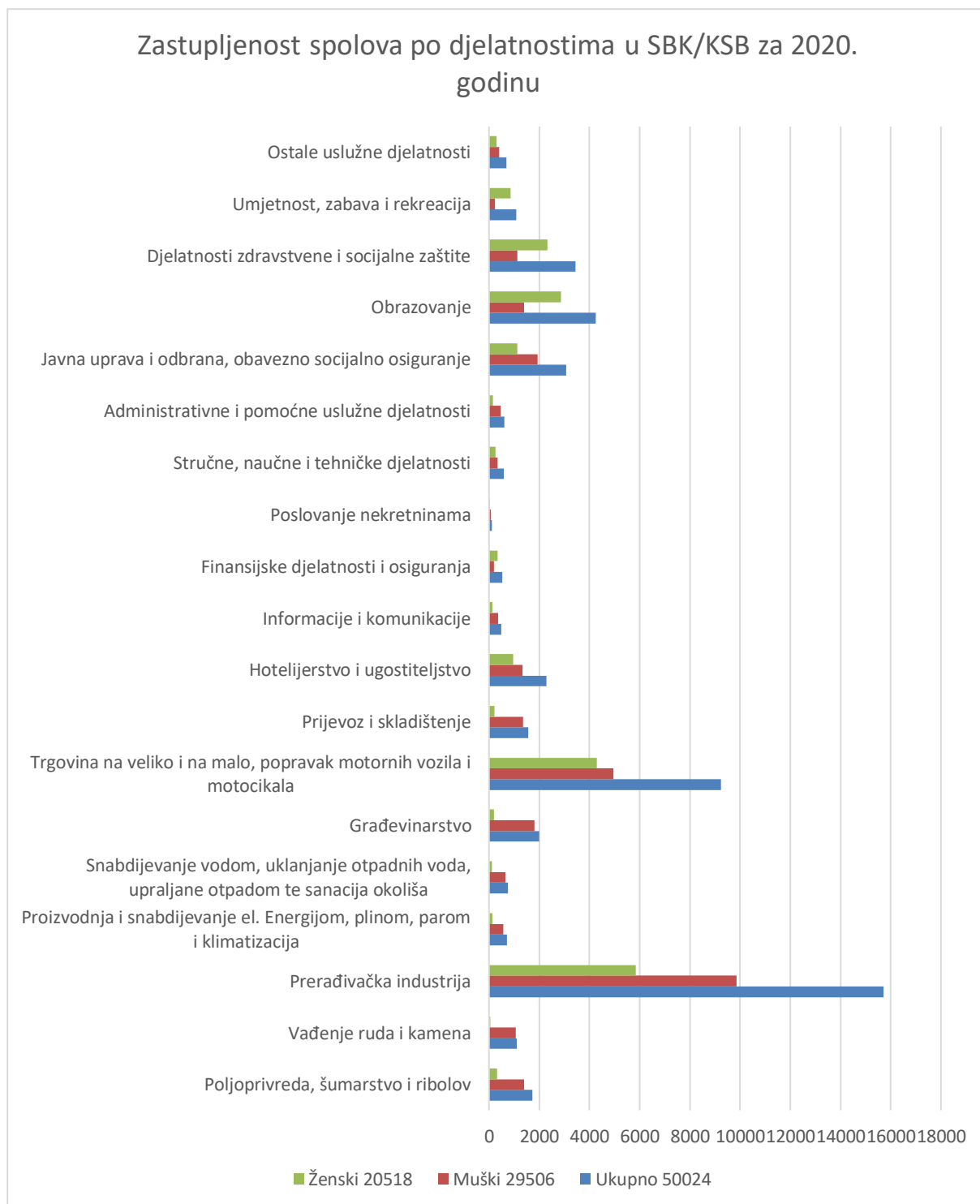
Podaci koje smo dobili anketiranjem osoba koje su ostale bez posla na području SBK/KSB u doba pandemije u 2020.godini a vezani za starosnu strukturu su raznoliki. Podaci govore da su 142 osobe ili njih 28% mlađe starosne dobi i to od 18 do 25 godina, te 132 osobe ili 26% starosne dobi od 26 do 35 godina. S druge strane, 113 ispitanika ili 22% njih čine starosnu grupu od 36 do 45 godina, a 80 ispitanika ili 16% su osobe od 46 do 55 godina. Zabrinjavajući podaci su ti da čak 46 ispitanika ili 9% njih od ukupnog broja čine starosnu grupu od 56 do 65 godina. Analizirajući podatke iz Zavoda za zapošljavanje SBK/KSB, može se zaključiti da je većina osoba koje su ostale bez posla iz profesija koje su vezane za turizam, ugostiteljstvo, privatne obrte i male zanatske radnje, a sve iz propisanih mjera Federalne uprave civilne zaštite.

Također, broj osoba koje prvi put traže zaposlenje na području SBK/KSB zaključno sa 31.12.2020.godine je ukupno 12.615, a od tog broja 7.891 osoba je ženskog spola.¹¹

¹⁰ Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite,2020.godine

¹¹ https://szzksbsbk.com.ba/wp-content/uploads/2021/01/Glasilo_12_2020

S druge strane na području SBK/KSB u decembru 2020.godine je s evidencije nezaposlenih brisano ukupno 761 osoba, a od toga je 300 osoba ženskog spola.

Grafikon 6: Zastupljenost spolova po djelatnostima u SBK/KSB u 2020.godini

Ako se pogleda zastupljenost spolova u 19 djelatnosti, može se primjetiti da osobe muškog spola dominiraju u 15, a žene u 4 i to djelatnostima kao što su finansije i osiguranja, obrazovanje, zdravstvene i socijalne zaštite, umjetnosti, zabave i rekreacije.

Služba za zapošljavanje SBK/KSB prepoznaje potrebu donošenja i provođenja aktivnih mjera zapošljavanja koje su između ostalog rodno osjetljive i koje su usmjerene prema ženama kao grupi koja je dominantnija u strukturu nezaposlenih. Pored toga Služba provodi niz mjera koji usmjereni na nezaposlene i dugotrajno nezaposlene osobe te su uspostavljeni Klubovi za traženje posla u 6 gradova kantona. Međutim, prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje u SBK/KSB je bilo 113 korisnika klubova za traženje posla od čega 43% osoba muškog spola. Izvještaj o efektima ovih mjera na nezaposlenost žena i muškaraca nije javno dostupan na stranici Službe. Ako se pogledaju mjesečni statistički bilteni za 2020. godine i spolna struktura zaposlenih vidljivo je da se veći procenat osoba muškog spola zapošljava (podaci preuzeti iz Biltena Službe za zapošljavanje SBK/KSB). Ako se nastavi ovaj trend, procenat osoba ženskog spola koji su nezaposlene će nastaviti da raste. Iz tog razloga potrebno je preispitati opravdanost trenutnog pristupa pogotovo kada je u pitanju uticaj na trenutnu neravnopravnost spolova u ovoj oblasti.

4. Socijalna zaštita

Svojim Ustavom¹² država Bosna i Hercegovina garantuje ostvarivanje na najvišem nivou međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda¹³. Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini¹⁴. Ti akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Ustavom BiH (Član III 2c) država BiH je za sebe rezervisala nadležnost u devet

---

¹²Ustav Bosne i Hercegovine (parafiran 21. novembra 1995. godine u američkom gradu Dejtonu a potpisan 14. decembra 1995. godine u Parizu)

¹³ Ustav BiH; Član II 1. Ljudska prava

¹⁴ Ustav BiH; Član II 2. Međunarodni standardi

oblasti, prepuštajući entitetima nadležnost u ostalim oblastima među kojima je i socijalna zaštita.

Na nivou države BiH ne postoji krovni zakon iz oblasti socijalne zaštite kojim bi se utvrdile osnove za cijelo područje države i time osigurala jednakost svih ljudi u konzumiranju prava iz socijalne zaštite. Premda se na nivou države BiH Zakonom¹⁵ uspostavlja okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim licima u Bosni i Hercegovini i uređuje sistem zaštite od diskriminacije, to se u praksi normiranja i ostvarivanja prava iz socijalne zaštite ne dešava.

Socijalna zaštita je jedno od osnovnih prava jednog društva, zagarantovanih najvišim aktom jedne države – ustavom. Kao jedno od osnovnih prava, ono je zagarantovano Ustavom BiH¹⁶, Ustavom FBiH i Ustavom SKB/KSB. Sistem socijalne zaštite je uređen Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom, koji je usvojila Skupština Srednjobosanskog kantona i objavljen je u „Službenim novinama SBK/KSB”, broj 9/02, a prečišćeni tekst Zakona je donijet 1. 9. 2005. god., a objavljen je u „Službenim novinama SBK/KSB”, broj 10/2005. Kasnije su uslijedile izmjene Zakona 03.03.2006. god. objavljene u Službenim novinama SBK/KSB broj 2/2006 od 06.03.2006. god. i 28.03. 2018. god., objavljene u Sl.novinama SBK/KSB broj 3/2018 od 17.04.2018. god.

Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom SBK/KSB (u daljnjem tekstu: Zakon o socijalnoj zaštiti SBK/KSB) je zakonska regulativa iz oblasti socijalne zaštite koja pruža spektar prava i korisnika kojima se kroz procedure osigurava primjena prava. Ovim Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom na području Srednjobosanskog kantona bliže se uređuju¹⁷:

- osnove socijalne zaštite građana i njihovih porodica, oblici i osnovna prava iz socijalne zaštite, korisnici prava, osnivanje ustanova socijalne zaštite i invalidskih udruženja;
- osnovna prava civilnih žrtava i članova njihovih porodica;
- osnove zaštite porodica s djecom;

---

¹⁵Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 59/09 i 66/16)

¹⁶ Ustav BiH

¹⁷Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom („Službene novine SBK/KSB”, br. 10, 2005. god.)

- finansiranje i druga pitanja značajna za ostvarivanje osnovnih prava socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica s djecom u Kantonu.

Prava iz oblasti zaštite majke i materinstva na području Srednjobosanskog kantona/Kantonu Središnja Bosna uređena su Zakonu o socijalnoj skrbi, skrbi o civilnim žrtvama rata i skrbi porodica sa djecom (Sl. Novine SBK/KSB, broj: 10/05, 2/06) i drugim propisima i aktima.

Zakon je taksativno nabrojao prava koja ostvaruju porodice sa djecom, i to kako slijedi:

- dječiji doplatak;
- naknada umjesto plaće ženi-majci koja je u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta;
- novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu;
- jednokratna pomoć za opremu novorođenčeta;
- pomoć u ishrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke-dojilje;
- posebni psihosocijalni tretman trudnica i bračnih partnera koji žele djecu;
- smještaj djece, uz osiguranu ishranu, u ustanove predškolskog odgoja
- osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u osnovnim školama;
- učeničke školarine i studentske stipendije;
- organizovani odmor i rekreacija.

Naknada umjesto plaće ženi/majci u radnom odnosu za vrijeme dok je odsutna s posla, porođaja i njege djeteta na području SBK/KSB uređena je propisima o radu i radnim odnosima i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom („Službene novine SBK/KSB“, broj: 20/05). Naknada se utvrđuje u postotku u kojem poslodavac redovno uplaćuje doprinose za penzijsko-invalidsko osiguranje i zdravstveno osiguranje porodilje, s tim da ne može biti veća od 50% od iznosa ostvarene plaće za period od 6 mjeseci prije porođaja valorizirane na temelju rasta plaća u tom periodu na području kantona. Naknada za porodilje izvan radnog odnosa isplaćuje se kao jednokratna novčana podrška u iznosu od 35% od iznosa prosječne mjesečne neto plaće

ostvarene u prethodnoj godini u kantonu. U istom iznosu utvrđena je i naknada za opremu novorođenčeta, koja se također isplaćuje kao jednokratna novčana pomoć. Naknade za porodilje se, prema informacijama iz Ministarstva zdravstva i socijalne politike SBK/KSB isplaćuju redovno svaki mjesec preko Ministarstva, a prema zahtjevima centara za socijalni rad.

Član 150. Stav 5. Glasi : Porodilja koja radi skraćeno radno vrijeme u vrijeme porodiljskog bolovanja zadržava pravo na novčanu naknadu preko centra za socijalni rad u trajanju od jedne godine u iznosu od 50% od utvrđenog iznosa naknade prema stavu 2. Ovog člana, a u skladu sa Zakonom o radu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 43/99, 32/00 i 29/03), ostvaruje kod poslodavca naknadu za svoj rad sa skraćenim radnim vremenom. Međutim, kada se član 150. Stav 5. Zakona o socijalnoj zaštiti SBK/KSB uporedi sa članom 63. Zakona o radu („Službene novine Federacije BiH, broj: 26/16 i 89/18), vidi se drugačija formulacija rada s polovinom punog radnog vremena nakon isteka porođajnog odsustva koja glasi:

1. Nakon isteka porođajnog odsustva, žena sa djetetom najmanje do jedne godine života ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena, a za blizance, treće i svako sljedeće dijete ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena do navršene dvije godine života djeteta, ako propisom kantona nije predviđeno duže trajanje ovog prava.
2. Pravo iz stava 1. Ovog člana može koristiti i radnik/otac djeteta, ako žena za to vrijeme radi u punom radnom vremenu

Upoređujući odredbu člana 63. Zakona o radu, koja je doslovno preuzeta iz člana 57. Prethodnog zakona o radu, s članom 150. Zakona o socijalnoj zaštiti SBK/KSB, jasno se vidi odstupanje i nepoklapanje jednog prava kroz dva zakona, što potvrđuje gore navedene navode, jer zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom SBK/KSB se ne vodi primjenom člana 63. Zakona o radu, odnosno nije ni uvršteno to pravo. Pravo koje zakon o socijalnoj zaštiti SBK/KSB članom 150. Stavom 4., predviđeno je za porodilju koja radi skraćeno radno vrijeme u vrijeme porodiljnog bolovanja u trajanju od jedne godine. Dakle, ukoliko bi podnositeljica zahtjeva tražila od centra za socijalni rad da joj se prizna pravo u skladu s članom 63. Zakona o radu, ista bi bila rješenjem odbijena zbog primjene člana 150.

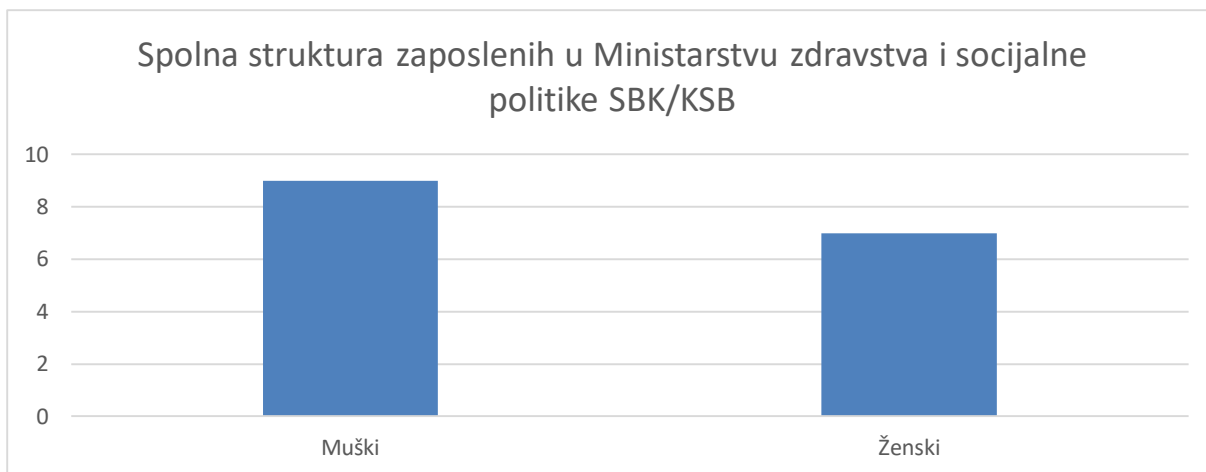
Članom 12. Zakona o socijalnoj zaštiti SBK/KSB socijalna zaštita je definisana na sljedeći način: *Socijalna zaštita, u smislu ovog zakona, je organizovana društvena djelatnost usmjerena na zaštitu pojedinca i porodice ili grupe lica koje se nađu u stanju socijalne potrebe u Kantonu.*

Analizirajući osnovne odredbe Zakona o socijalnoj zaštiti SBK/KSB, uočava se da Zakon nije kroz svoje izmjene pratio osnovne odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 32/10). Nužnost za uvođenjem pitanja ravnopravnosti spolova je iz tog razloga što se takva pitanja ne odnose samo na žene, već i na žene i muškarce, na njihove međusobne odnose, različite potrebe, uloge i mogućnosti u jednom društvu.

Također, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, potrebno je da se u osnovnim odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom SBK/KSB (u daljem tekstu : Zakon o socijalnoj zaštiti SBK/KSB) nalaze odredbe Zakona o zabrani diskriminacije u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 32/10), jer oba zakona predstavljaju okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim licima, a što je u skladu s Ustavom BiH i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i osnovne slobode.

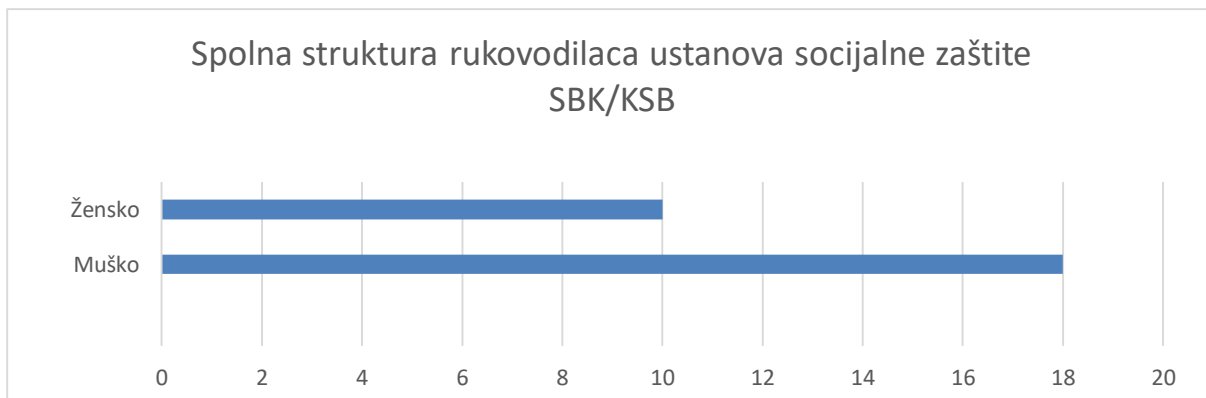
Dalje, **član 26. tačka 3.** u drugom stavu Zakona kaže: *Pravo na stalnu materijalnu pomoć imaju samo nosioci porodice.*

U praksi dolazimo do različitog tumačenja „nosioca porodice” u smislu da taj pojam resorno ministarstvo prihvata samo u slučaju da je nosilac porodice muškarac, a ne žena, te u takvim slučajevima imamo nepoštivanje osnovnih vrijednosti koje su regulisane Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH i Zakonom o zabrani diskriminacije BiH.

Grafikon 7: Spolna struktura zaposlenih u Ministarstvu zdravstva i socijalne politike SBK/KSB¹⁸

Kao što se može vidjeti iz gore navedenog grafikona, od 16 državnih službenika, 9 ih je muškog spola a 7 ženskog. U Ministarstvu zdravstva i socijalne politike SBK/KSB u resoru socijalne zaštite zaposlena su 4 državna službenika, a od tog broja nema zaposlene niti jedne žene.

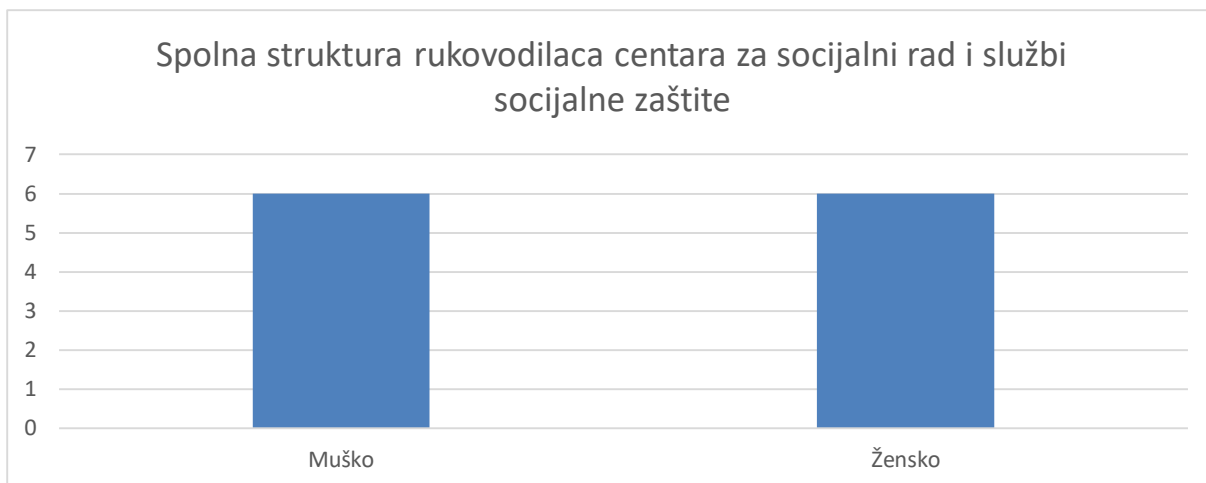

Grafikon 8: Spolna struktura rukovodilaca ustanova socijalne zaštite SBK/KSB u 2020.godini¹⁹

Ukupno je anketirano 28 rukovodilaca socijalne zaštite, a spolna struktura je 10 žena i 18 muškaraca.

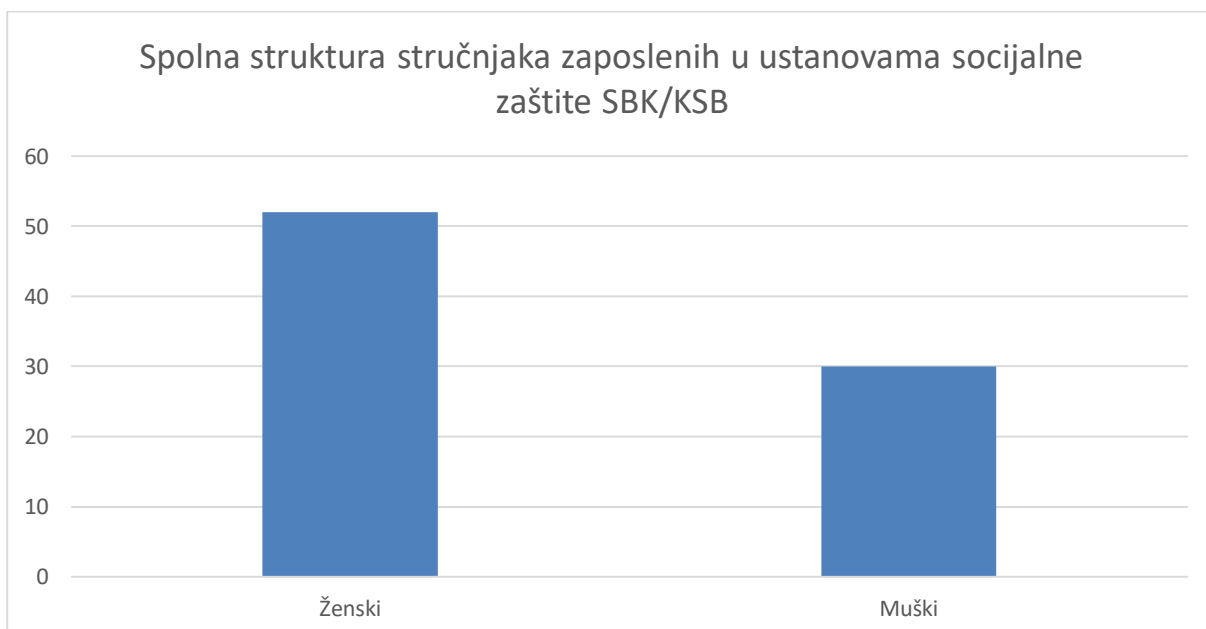
¹⁸ Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite,2020.godine

¹⁹ Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite,2020.godine

Grafikon 9: Spolna struktura rukovodilaca centara za socijalni rad i službi socijalne zaštite u 2020.godini²⁰

Na području SBK/KSB ukupno je osnovano 8 centara za socijalni rad i 4 službe, koje su u sklopu općina kao općinske službe za socijalnu zaštitu. Kada su službe u pitanju, svi rukovodioci ili šefovi službi su žene, a što se tiče centara za socijalni rad spolna struktura je takva da na rukovodećim mjestima poslove obavlja 6 muškaraca i 2 žene. Uzimajući u obzir ukupan broj rukovodilaca centara za socijalni rad i službi socijalne zaštite, možemo zaključiti da je zadovoljena spolna struktura i to 6 žena i 6 muškaraca na nivou SBK/KSB.

²⁰ Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite, 2020. godine

Grafikon 10: Spolna struktura stručnjaka zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite SBK/KSB²¹

Ukupan broj stručnih lica koja su anketirana u 2020.godini u ustanovama socijalne zaštite SBK/KSB je 82. Ovi brojevi ukazuju da u sistemu socijalne zaštite kao stručna lica rade osobe ženskog spola i to njih 52 ili 63% , te njih 30 ili 37% muškog spola.

Grafikon 11: Spolna struktura korisnika socijalne zaštite u 2020. Godini²²

Iz navedenog grafikona uočljivo je da su korisnici, njih 1.080 ili 58% ženskog spola, a 781 ili 42% muškog spola.

4.1. Nasilje u porodici i nasilje nad ženama

Zbog značaja uloge porodice u razvoju i opstanku društva, problematici nasilja u porodici treba da se pridaje mnogo više pažnje, posmatrajući ga kao sociopatološku pojavu, koja prati razvitak porodice od samih početaka. Bez obzira koji od oblika nasilja se dešava i kojem članu porodice, nasilje u porodici strukturalno doprinosi disfunkcionalnosti porodice, a posebno doprinosi razvijanju poremećaja u ponašanju kod djece. Samim time, ukoliko djeca

²¹ Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite,2020.godine

²² Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite,2020.godine

od najranije dobi naviknu da budu posmatrači nasilja ili žrtve nasilja, to u dosta slučajeva implicira predispoziciju djece da u kasnijem periodu života postanu zlostavljači, a samim time postanu dio “začaranog kruga” nasilja. Neophodno je razlučiti uzroke nasilja, ali ni u kojem slučaju ne smijemo dozvoliti da se nasilje opravdava sa određenom situacijom ili uzrokom jer za nasilje opravdanja nema, te to moramo kontinuirano naglašavati. Iako se nasilna ponašanja često pokušavaju objasniti uticajima negativnih socioloških faktora, kao što su nezaposlenost, uticaji okruženja, siromaštvo, socijalna isključenost, loša socioekonomska situacija, međutim ne može se izbjeći činjenica da je veliki procenat zlostavljača upravo bio žrtva nasilja u porodici u djetinjstvu.²³

Žene se suočavaju s različitim oblicima nasilja – od, na određen način, društveno prihvaćenog nasilja u porodici, do brutalnih ubistava zbog emocionalnih veza. Istraživanja su ustanovila da je psihičko nasilje najrasprostranjenije, dok iza njega slijedi fizičko nasilje. Najšire je rasprostranjeno nasilje koje nad ženama vrše njihovi sadašnji ili bivši partneri, jer su oni počinioци tog nasilja u 71,5% slučajeva. U cjelini gledano, sfera intimnih partnerskih i porodičnih odnosa daleko je veći izvor opasnosti od nasilja za žene nego što je to šira zajednica. U BiH psihičko nasilje je tokom života proživjelo 42% žena starijih od 15 godina, fizičko 24%, a seksualno 6%. Nasilje nad ženama je svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog, odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dolazi u okviru porodice ili domaćinstva, odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, nezavisno od toga da li počinilac dijeli ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom.²⁴ To je neprihvatljivo za bilo koje društvo, pa i bosanskohercegovačko. Nesporno, nasilje nad ženama i djevojčicama je problem koji je izašao iz privatne u javnu sferu. O tome se izvještava u medijima i govori u društvu. Iz tog razloga je važno povesti debatu o odgovornosti medija i načinu na koji oni izvještavaju, pokreću i (ne) podržavaju raspravu o nasilju nad ženama i nasilju u porodici. U Bosni i Hercegovini postoji nedovoljno razvijena svijest o tome koja iskustva predstavljaju različite forme nasilja, te veliki broj žena ne percipira sebe kao žrtve nasilja. Tako 58% žena koje su

---

²³ Mušić, S., Nasilje u porodici kroz pravni okvir u Bosni i Hercegovini Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru br. XXVI., 2018., str. 168. – 187

²⁴ Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Vijeće Evrope, Istanbul, 2011. godine

bile izložene fizičkom nasilju tvrdi da nisu žrtve fizičkog nasilja. Još manji udio žena prepoznaje svoju izloženost psihičkom, ekonomskom i seksualnom nasilju.²⁵

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Službene novine Federacije BiH, broj 20/13), u članu 37. obavezuje kantonalne vlade za donošenja programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici, kojim su obuhvaćene i obaveze na lokalnom nivou.

Ovaj program mjera sadrži:

- obaveze kantonalnih i općinskih organa u cilju preventivnog djelovanja, suzbijanja svih oblika nasilja u obitelji i zaštite žrtve nasilja;
- mjere neophodne za rad sa nasilnom osobom, uključujući i savjetodavnu podršku svim članovima porodice;
- aktivnosti na promociji nenasilničkog ponašanja;
- aktivnosti na edukaciji policijskih službenika, sudija, predstavnika organa starateljstva, zdravstvenih radnika, nastavnika, vaspitača i drugih subjekata iz oblasti nasilja u porodici;
- obavezu vođenja statističkih baza podataka o nasilnim osobama i žrtvama nasilja u porodici, vodeći računa o zaštiti ličnih podataka;
- način osiguranja sredstava za finansiranje programa;
- obaveze uspostave koordinacionog tijela koje će koordinirati rad svih nadležnih institucija na provođenju ovog programa mjera i
- sve potrebne mjere radi zaštite i sigurnosti žrtava nasilja u sigurnoj kući.

Vlada kantona ima obavezu donošenja ovog programa mjera u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Također, prema članu 39. ovog zakona nadležne institucije dužne su za područje jedne ili više općina potpisati protokol o saradnji kojim će biti utvrđena međusobna prava i obaveze u postupku prijavljivanja nasilja u porodici, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici i u radu sa osobama koje su počinile nasilje u porodici.

Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine je 2020. godine odobrio projekat za Udruženje/Udrugu socijalnih radnika SBK/KSB pod nazivom "Jačanje rada multisektorskog

---

²⁵ Rasprostranjenost i karakteristike nasilja prema ženama u BiH, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, 2013. godine

kantonalnog koordinacionog tijela kroz implementaciju programa mjera na području SBK/KSB“.

Na sjednici Vlade SBK/KSB, koja je održana 01.10.2020. godine imenovano je Koordinaciono tijelo za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području SBK/KSB koje čini 18 osoba. Zadatak Koordinacionog tijela je koordinacija aktivnosti na prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici u skladu sa članom 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, izrada Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području SBK/KSB za period 2020-2022. godina, praćenje provedbe programa mjera te sastavljanje izvještaja o provedbi mjera.

Sve navedene aktivnosti realizirane su u saradnji Ministarstva zdravstva i socijalne politike SBK/KSB sa Kantonalnim koordinacionim tijelom za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u Srednjobosanskom kantonu i Udruženjem socijalnih radnika Srednjobosanskog kantona.

U toku 2020. godine Gender Centar Federacije BiH je pružio podršku i lokalnim centrima za socijalni rad koji su aplicirali na javni poziv te na taj način pomogli lokalnim koordinacionim tijelima u borbi protiv nasilja u porodici. Centri koji su dobili projekte su : Centar za socijalni rad Vitez, Novi Travnik, Gornji Vakuf/Uskoplje i Jajce. Svi projekti su vezani za jačanje lokalnih multisektorskih timova u prevenciji nasilja u porodici i izradi lokalnih programa mjera, kao i izrada Priručnika o zaštiti žrtava nasilja u vrijeme pandemije COVID-19 kao i drugih prirodnih i drugih nesreća.

Tokom implementacije projekata na području Srednjobosanskog kantona realizirano je niz aktivnosti prevencije i borbe protiv nasilja u porodici. Na osnovu podataka sa terena svih 12 općina na području Srednjobosanskog kantona ima potpisane Protokole o postupanju u slučajevima nasilja u porodici i imaju formirane lokalne Multisektorske timove.

Također, realiziran je i niz edukacija i radionica na teme rada sa žrtvama nasilja, rada sa počiniteljima nasilja i multisektoralnih edukacija, kao i razmjena iskustava između općinskih multisektorskih timova sa Kantonalnim Koordinacionim tijelom za prevenciju nasilja u porodici.

5. Obrazovanje

Obrazovno-odgojne ustanove su od posebnog društvenog značaja u procesu odgoja i obrazovanja djece i mladih. Obrazovanje je jedan od uslova za postizanje ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, mladih, kulture i sporta obavlja upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na ostvarivanje mjerodavnosti Kantona u oblasti obrazovanja, znanosti, pitanja mladih, kulture i sporta, i to:

- sistem predškolskoga odgoja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja te visokog obrazovanja;
- znanstvenoistraživačke djelatnosti i znanstvenotehničke informacije i komunikacije;
- razvoj i unapređenje sporta i tjelesne kulture te bavljenje sportom i tjelesnom kulturom;
- pitanja mladih vezana za poboljšanje statusa mladih te objedinjavanje mjera i aktivnosti na poboljšanju statusa mladih u suradnji s drugim ministarstvima i tijelima uprave, kao i praćenje provedbe mjera iz strategije za mladih Kantona;
- razvoj i unapređenje kulture, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, kulturnog života i kulturnih djelatnosti te javnoga informiranja;
- provedbu i organiziranje polaganja vozačkog ispita;
- kontrolu nad provedbom propisa o osposobljavanju kandidata za vozača motornih vozila;
- inspeksijski i stručno-pedagoški nadzor;
- vođenje registara;
- sudjelovanje u pripremi programa i projekata te provedbu projekata iz programa Europske unije i ostalih oblika međunarodne pomoći, te obavlja i druge poslove utvrđene zakonom.

Ministarstvo obrazovanja, znanosti, mladih, kulture i sporta je sačinjeno od sljedećih odjela:

- obrazovanje i nauka,
- kultura, sport i informiranje
- materijalno-finansijsko poslovanje

- autoškole i vozačke ispite
- inspektorat²⁶

U Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta u 5 odjela u 2020. godini je ukupno 29 uposlenih osoba, a od tog broja 9 osoba je muškog spola, a 20 osoba ženskog spola.

Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci. Zaposleni u predškolskim ustanove su osobe ženskog spola koje čine preko 94% svih zaposlenih. Cjeloviti razvojni program predškolskog odgoja i obrazovanja SBK/KSB sadrži upute za kreiranje programa predškolskog odgoja koji uvažavaju principe ravnopravnosti spolova.

Prema podacima Zavoda za statistiku iz 2020. godine na području SBK/KSB postoji 16 ustanova predškolskog obrazovanja i to 8 privatnih i 8 javnih ustanova.

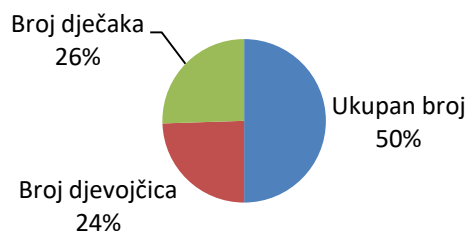
Grafikon 12: Broj djece upisane u predškolske ustanove u Srednjobosanskom kantonu/KSB u 2020. godini²⁷

Ukupan broj djece, koja su upisana u predškolske ustanove u 2020. godini je 988, a od tog broja u javne ustanove je upisano 644 a u privatne 324 djece.

²⁶ <https://mozks-ksb.ba>

²⁷ <http://fzs.ba/index.php/bosanski-bilteni/obrazovanje/>

Broj djece upisane u predškolske ustanove na području Srednjobosanskog kantona/KSB u 2020.godini po spolu

Grafikon 13: Broj djece upisane u predškolske ustanove na području Srednjobosanskog kantona/KSB u 2020.godini po spolu²⁸

Od ukupnog broja djece koja su upisana u predškolske ustanove, 24% čine djevojčice ili 484, a 26% ili 504 čine dječaci.

Ukupan broj uposlenika, koji su radili u predškolskim ustanovama u 2020. godini je 144, a od tog broja broj osoba ženskog spola je 135, a muškog 9. U javnim ustanovama je uposleno 99 osoba, a od tog broja 91 osoba ženskog spola. S druge strane u privatnim predškolskim ustanovama je radilo 45 osoba, a od tog broja 44 osobe ženskog spola, a 1 muškog spola.

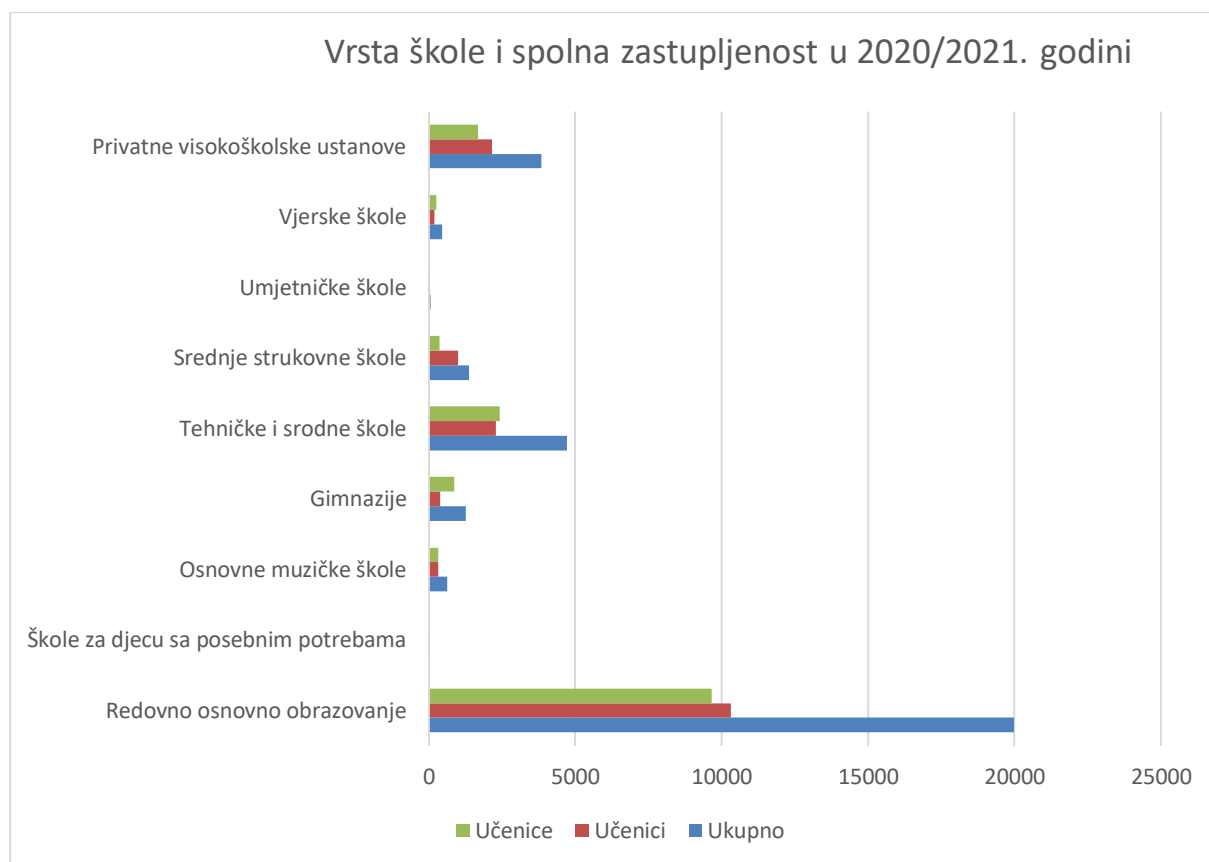
U SBK/KSB u školskoj 2020/2021. godini u osnovnim školama je upisano 20.640 učenika.

Grafikon 14: Broj učenika, koji su upisani u osnovne škole 2020/2021²⁹

²⁸ <http://fzs.ba/index.php/bosanski-bilteni/obrazovanje/>

Od ukupnog broja upisanih učenika u 2020/2021.godine na području SBK/KSB , 10.647 je učenika muškog spola, a 9.993 ženskog spola. Ako uporedimo podatke iz 2019. godine, ukupan broj upisanih učenika u 2020.godini u osnovne škole je manji za 313.

Grafikon 15: Vrsta škole i spolna zastupljenost učenika u 2020/2021.godini u SBK/KSB³⁰

Redovno osnovno obrazovanje je upisalo 19.991 učenika , a škole za djecu sa poteškoćama u razvoju 18 i to 13 dječaka i 5 djevojčica. Osnovne muzičke škole je u 2020.godini upisalo 631 dijete , a od tog broja 313 dječaka i 318 djevojčica.U svim srednjim školama u istom periodu je upisano 7.869 djece,a od tog broja 3.922 muškog spola i 3.947 ženskog spola. U grafikonu br. 15 se može vidjeti zastupljenost upisa djece po različitim školama i ujedno po spolu. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju. Sadržaji nastavnih planova i programa za srednje škole također sadrže brojne ishode koji su bazirani na principima ljudskih prava i ravnopravnosti spolova.

²⁹ <http://fzs.ba/index.php/bosanski-bilteni/obrazovanje/>

³⁰ <http://fzs.ba/index.php/bosanski-bilteni/obrazovanje/>

Također u 2020.godini broj studenata, koji je upisao visokoškolske ustanove na području SBK/KSB je 3.837, a od tog broja 2.166 je osoba muškog spola, a 1.671 osoba ženskog spola.

Vlada SBK/KSB putem Kantonalne uprave za braniocce/Kantonalne uprave za branitelje planira sredstva za stipendiranje učenika studenata koja se dodjeljuju na osnovu Pravilnika o ostvarivanju prava na stipendiju (Službene novine SBK/KSB broj 4/17) i dostupnih sredstava. Podaci za 2020.godinu nisu bili dostupni, ali iz liste prioriteta za dodjelu stipendija djeci branilaca za akademsku 2018/2019 godinu može se zaključiti da je daleko više djevojčica koje su korisnice stipendija u odnosu na dječake i to u procentu od preko 70%.

Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Prema podacima Međuparlamentarne unije (IPU), kojim je utvrđen procenat političke participacije žena u državnim parlamentima, BiH se nalazi na 79 mjestu od ukupno 189 država za koje se prikupljaju podaci u ovoj bazi.

Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi se na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Ova kvota se dosljedno provodi međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

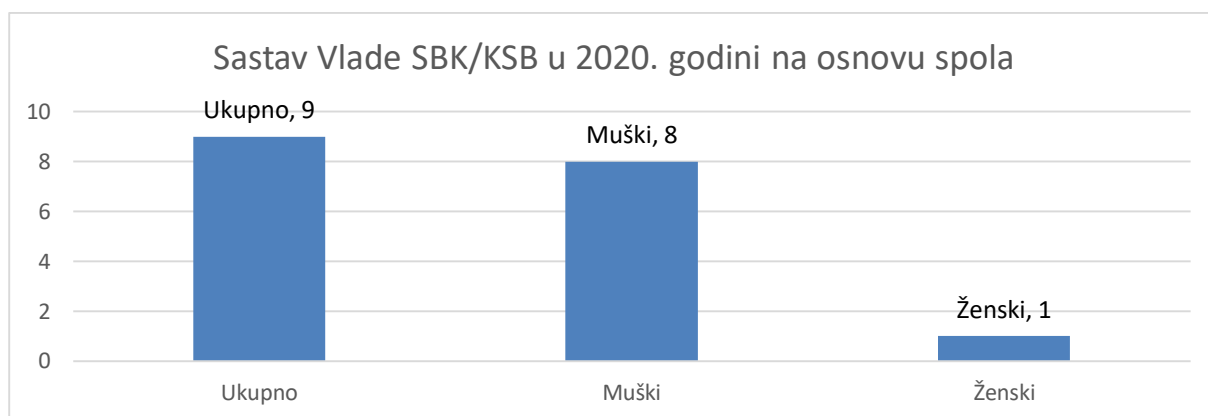
Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U kantonalnim skupštinama žene u prosjeku čine 31% svih zastupnika. U odnosu na rezultate Općih izbora održanih 2014. godine kada je prosječna zastupljenost iznosila 18% ovo predstavlja značajno povećanje od 13%.

Ovo povećanje u svim kantonalnim skupštinama je posljedica izmjena i dopuna Izbornog zakona BIH iz 2016. godine kojima je uticaj biračkog tijela na konačni redoslijed na listama značajno ograničen. U Skupštini SBK/KSB je tako u odnosu na 2014. godinu, na Općim izborima 2018. izabrano 24% više osoba ženskog spola i ukupna zastupljenost trenutno iznosi 40%. Ako se uzme u obzir da je u trenutku izrade ovog Gender akcionog plana (septembar

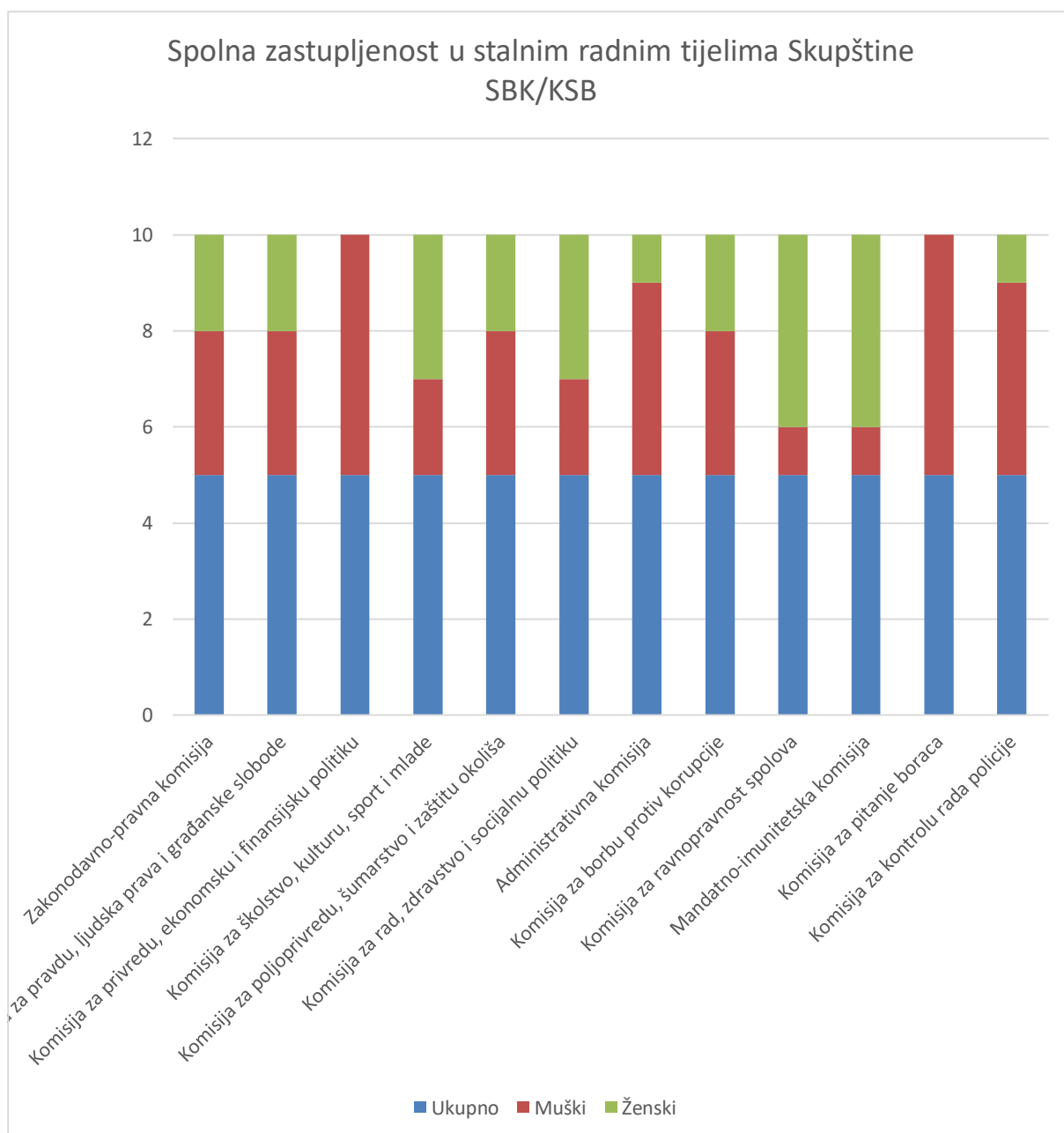
2019. godine) u sastavu skupštine bilo ukupno 13 zastupnica (43%) i 17 zastupnika (47%) može se zaključiti da trenutni sastav odražava ravnopravnu zastupljenost oba spola u smislu Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Kada govorimo o podacima iz 2020.godine, zastupljenost žena u kantonalnim skupštinama nije promjenjena.

Ni Ustav ni Poslovnik Skupštine ne predviđaju da u sastavu rukovodstva ili radnih tijela Skupštine treba biti osigurana ravnopravna zastupljenost oba spola te ne predviđaju da se kod potvrđivanja Vlade treba osigurati ravnopravna zastupljenost oba spola. Skupština SBK/KSB je na svojoj III. vanrednoj sjednici Skupštine Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna potvrdila novi saziv Vlade Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna koji u svom sastavu ima 1 ženu i 8 muškaraca. Sa jednom ministricom, zastupljenost žena je 11% a muškaraca 89% čime nije osigurana ravnopravna zastupljenost osoba oba spola.

Grafikon 16: Spolna zastupljenost Vlade SBK/KSB u 2020.godini³¹

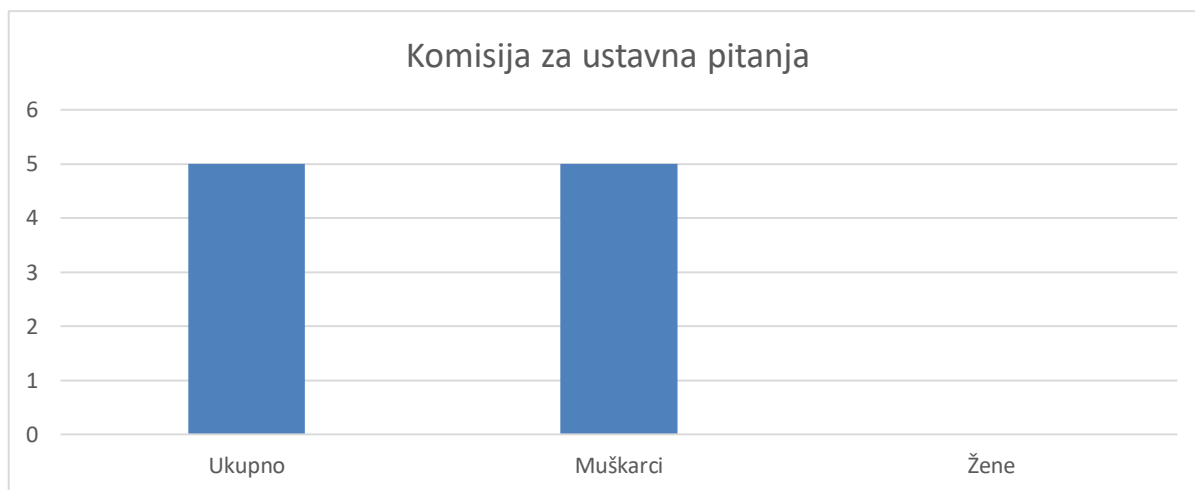
³¹ <https://sbk-ksb.gov.ba/bs/>

Grafikon 17: Spolna zastupljenost u stalnim radnim tijelima Skupštine SBK/KSB u 2020.godini

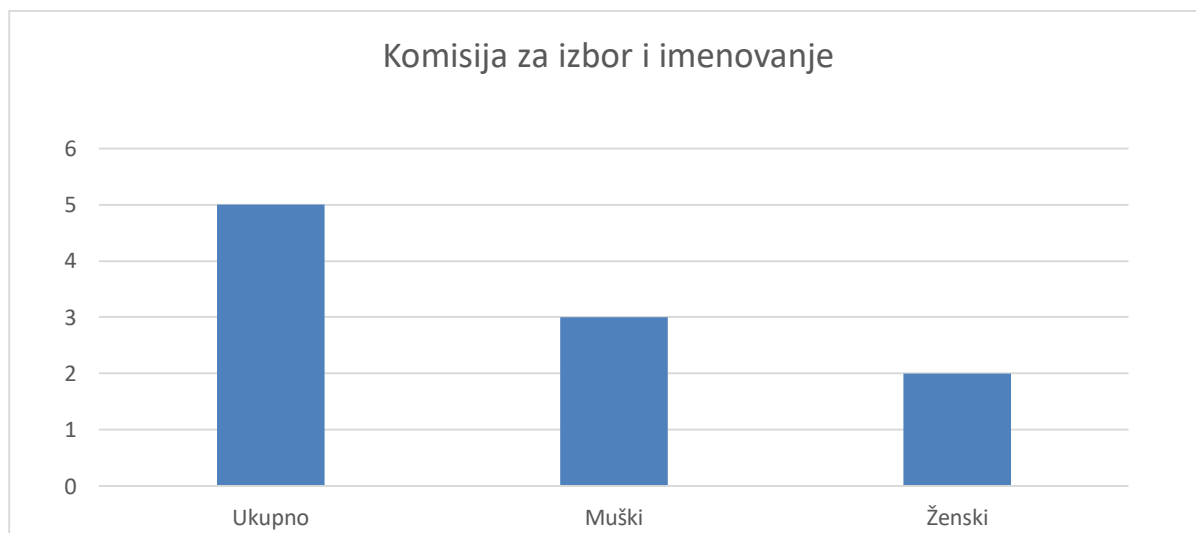
U 12 Komisija kao stalnim tijelima Skupštine Srednjobosanskog kantona/KSB ukupno je 60 članova. Od ukupnog broja članova , 36 članova je muškog spola, a 24 ženskog spola. Ono što je zabrinjava sa aspekta ravnopravnosti spolova je što u dvije Komisije i to u Komisiji za privredu, ekonomsku i finansijsku politiku i Komisiji za pitanje boraca nema niti jedne žene.

U povremenim radnim tijelima SBK/KSB koje čine dvije Komisije ito Komisija za ustavna pitanja i Komisija za izbor i imenovanje ima ukupno 10 članova.

Grafikon 18: Komisija za ustavna pitanja Vlade SBK/KSB ³²

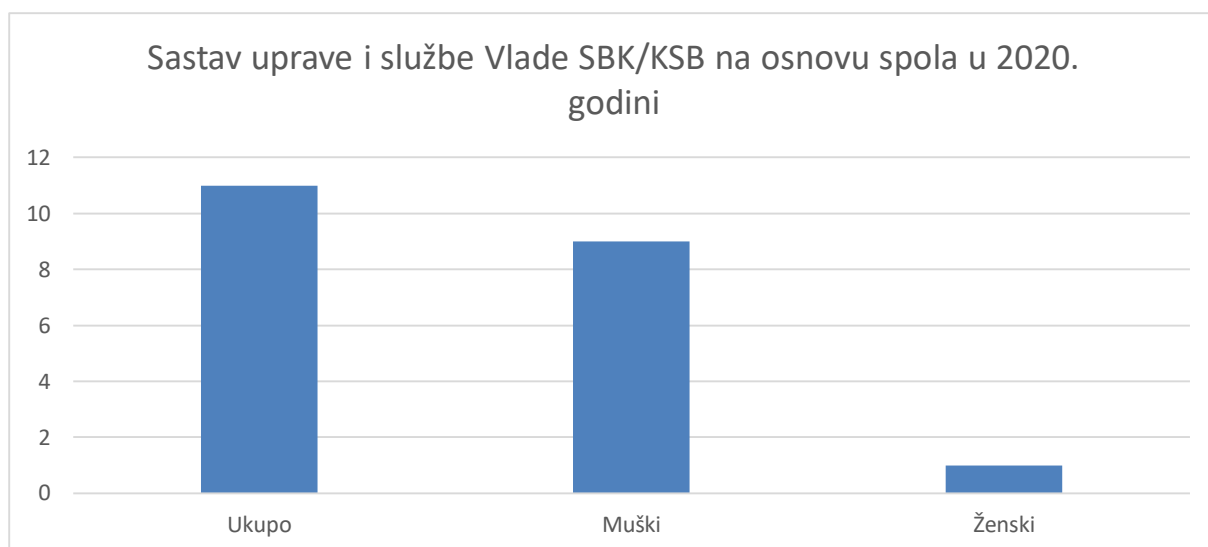
Kao što je i vidljivo iz grafikonskog prikaza, ukupno 5 članova Komisije za ustavna pitanja, svih 5 su muškog spola, nema niti jedne žene.

Grafikon 19: Komisija za izbor i imenovanje Vlade SBK/KSB

Komisija za izbor i imenovanje također ima 5 članova, a od ukupnog broja članova 3 su muškog i 2 ženskog spola.

³² <https://sbk-ksb.gov.ba/bs/>

Grafikon 20: Sastav uprave i službe Vlade SBK/KSB na osnovu spola u 2020. godini

Pored ministarstava u Vladi SBK/KSB postoje i uprave i službe Vlade SBK/KSB. Ukupan broj je 11 uprava i službi, a na čelu istih je 9 muškaraca i 1 žena, dok podaci za jednu upravu nisu bili dostupni na web stranici Vlade SBK/KSB.

6. Struktura Gender akcionog plana Srednjobosanskog kantona/KSB

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u kantonu i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini jasno je da donošenje Gender akcionog plana SBK/KSB predstavlja optimalan pristup za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova.

U odnosu na te analize struktura Gender akcionog plana SBK/KSB za period 2019. – 2022. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

Srednjeročni cilj 1. Ministarstva i službe djeluju za ravnopravnost spolova

Srednjeročni cilj 2. Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području SBK/KSB

Srednjeročni cilj 3. Prati se stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Struktura Gender akcionog plana SBK/KSB je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana SBK/KSB za period 2019. – 2022. godina.

<p>Srednjoročni cilj 1. Ministarstva i službe djeluju na ravnopravnost spolova Srednjoročni cilj</p>	<p>Srednjoročni cilj 2. Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području SBK/KSB</p>	<p>Srednjoročni cilj 3. Prati sastanke i sarađuje sa drugim akterima na unaprijeđenju stanja</p>
<p>1.1. Uspostavljen mehanizam za praćenje Gender akcionog plana 1.2. Kapaciteti Ureda unaprijeđeni 1.3. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova 1.4. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima 1.5. Budžet SBK/KSB sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)</p>	<p>2.1. Obrazovni sektor doprinosi ravnopravnosti spolova 2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada 2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca 2.4. Prevencija i zaštita od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2.5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Kantom vrši nadzor</p>	<p>3.1. Kanton doprinosi promociji ravnopravnosti spolova 3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području SBK/KSB 3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova</p>

6.1. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana SBK/KSB za period 2019. – 2022. godina

Srednjoročni cilj 1: Ministarstva i službe djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje za 2020.godinu	Rok	Izvor finansiranja
1.1. Uspostavljeno mehanizam za praćenje Gender akcionog plana	Izrađena analiza o načinima praćenje Gender akcionog plana od strane Ureda	Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	Nije urađena naliza o načinu praćenja Gender akcionog plana od strane Ureda za europske integracije, fondove, odnose s javnošću i kvalitetu prema međunarodnim standardima. Razlog je nedostatak tehničke i stručne pomoći Uredu, a zbog novonastale situacije uzrokovane pandemijom COVID-19.	Mjesec dana od usvajanja	

	Vlada svojom odlukom određuje Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB kao mehanizam za praćenje	Vlada na prijedlog Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	Na prijedlog Komisije za ravnopravnost polova Skupštine Srednjobosanskog kantona, Vlada SBK je dala saglasnost na Prijedlog Gender akcionog plana SBK za period 2019.-2020 Odluka Vlade o mehanizmu za praćenje	Tri mjeseca od usvajanja	
1.2. Kapaciteti Ureda za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom	Obuke na temu ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola	Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom	Nisu održavane obuke zbog novonastale situacije pandemije Covid 19	Mart 2020.	Redovni budžet i partnerstvo

standardi SBK/KSB unaprijeđeni		standardu SBK/KSB			
	Izrada i usvajanje metodologije za izradu godišnjih i završnog izvještaja o provođenja GAP-a	Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	Nije izrađena metodologija za praćenje zbog nedostatka tehničke i stručne podrške Uredu za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema	Oktobar 2020.	Redovni budžet i partnerstvo

			međunarodnom tandardu ,ne postoji neki pravni akt koji okvirno definiše metodologiju izrade izvještaja		
	Godišnji izvještaj o provođenju GAP se dostavlja putem Vlade Komisiji za ravnopravnost spolova i Skupštini	Ured za evropske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	Nisu rađeni izvještaji, zbog nedostatka tehničke, stručne podrške i novonastale situacije izazvane pandemijom COVID-19.	Mart svake godine	
1.3. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova	Svi prijedlozi zakona, podzakonskih akata i politika sadrže procjenu uticaja propisa i procjenu uticaja na ravnopravnost spolova	Ministarstvo pravde i uprave, Služba za zakonodavstvo Skupštine	Odlukom Vlade SBK broj: 01-02-111/2020. godine od 14. 2. 2020.godine, Ured za evropske integracije, fondove, odnose s javnošću i kvalitet prema međunarodnom standardu je zadužen za izradu nove Strategije razvoja Srednjobosanskog kantona za period 2021-2027. Time je otpočeo proces javne rasprave o Nacrtu Strateške platforme SBK.	Novembar 2018. godine	Redovna sredstva

1.4. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Ministarstva i službe	Nema informacija da li je navedena analiza provedena i dostavljena Komisiji za ravnopravnost spolova	Decembar 2018.	Redovna sredstva
--	--	-----------------------	--	----------------	------------------

ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima					
	Unaprijeđene administrativne baze podataka	Ministarstva i službe	Nedostupne informacije	2022. godina	Redovna sredstva
1.5. Budžet SBK/KSB sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-	Izrađena analiza krajnjih korisnika budžeta u odnosu na spol	Ministarstvo finansija na osnovu podataka svih budžetskih korisnika	Budžet za 2020. godinu nije sadržavao procjenu uticaja na ravnopravnost spolova.	August 2020.	Redovna sredstva
	Informacija o stanju uvođenja rodno-odgovornog budžetiranja sastavni dio Dokumenta okvirnog budžeta SBK/KSB	Ministarstvo finansija	Broj budžetskih korisnika koji dosljedno unose podatke o uticaju na spol nije vidljiv u Budžetu za 2020.godinu	August 2021	Redovna sredstva
	U Zakonu o izvršenju budžeta utvrditi jasne obaveze za rodno-odgovorno budžetiranje u prioritetnim oblastima	Ministarstvo finansija	Broj oblasti koje su ocijenjene kao prioritetne (npr. tekući transferi i sl) nisu vidljive kroz Budžet za 2020.godinu	kontinuirano	Redovna sredstva

odgovorno budžetiranje)	Izveštaj o izvršenju Budžeta sadrži informacije o krajnjim i izlaznim rezultatima u odnosu na spol	Ministarstvo finansija na osnovu podataka svih budžetskih korisnika	Nije urađen izvještaj koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	kontinuirano	Redovna sredstva
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana SBK/KSB su planirana u budžetu	Ministarstvo finansija na prijedlog nadležnih ministarstava	Nisu planirana sredstva za provođenje GAP-a kroz Budžet 2020.godine zbog pandemije COVID-19.	kontinuirano	Redovna sredstva

Srednjoročni cilj 2: Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području SBK/KSB					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
2.1. Obrazovni sektor doprinosi ravnopravnosti spolova	Promocija učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima.ali zbog pandemije COVID -19 u 2020.godini nije bilo moguće raditi na promociji učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja	Maj 2020. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Nastaviti provoditi program obaveznog programa predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovu školu	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	Postoji baza o broju predškolskih ustanova i upisane djece u predškolske ustanove	Kontinuirano	Redovna sredstva

	Promocija učešća ravnopravnog učešća djevojčica i dječaka u obrazovanju u IKT-u	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2020. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Izvršiti analizu uticaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenica (ne)ravnopravnost spolova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	Nema podataka da li je Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama zbog pandemije COVID-19	Septembar 2020. godine	Redovna sredstva
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Analizirati razloge manje stope zaposlenosti i veće stope nezaposlenosti žena na području kantona	Služba za zapošljavanje SBK/KSB	Moguće je doći do podataka o stanju stope zaposlenih i nezaposlenih na osnovu spola na web stranici, ali Analiza nije izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2020.	Redovna sredstva
	Izraditi detaljnu analizu uticaja aktivnih mjera zapošljavanja na smanjenje jaza između žena i muškaraca na tržištu rada u periodu od 5 godina	Služba za zapošljavanje SBK/KSB	Analiza nije izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2020.	
	Kreirati programe podrške	Služba za	Izrađen program podrške	2019. – 2022.	Redovni
	nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja	zapošljavanje SBK/KSB		godina	budžet i partnerstvo

	Finansijski plan Službe za zapošljavanje SBK/KBS i informacija o izvršenju Finansijskog plana Služe za zapošljavanje SBK/KBS sadrže informacije o uticaju na jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Služba za zapošljavanje SBK/KSB	Dostupne informacije o uticaju na jaz između žena i muškaraca na tržištu rada, Služba za zapošljavanje periodično obavlja ocjenjivanje tržišta rada prema instrukcijama Federalnog zavoda u cilju prikupljanja podataka i pružanja informacija o kretanjima na tržištu rada	Kontinuirano	Redovni budžet i partnerstvo
	Izrađena analiza o primjeni prava na naknadu za vrijeme porodijskog/roditeljskog odsustva sa prijedlozima progresivnog unapređenja iznosa u odnosu na međunarodne standarde	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Ministarstvo finansija	Nije urađena analiza o primjeni	Juni 2020-	Redovni budžet i partnerstvo
	Promovirati jednake mogućnosti za žene i muškarce u svim konkursima koje objavljuje skupština, vlada, ministarstva i službe	Sve službe skupštine, vlada, ministarstva i službe	U svim konkursima jasno navedeno: „Ohrabruju se osobe oba spola da se prijave na ovaj konkurs. U okviru ovog konkursa biti će osigurane jednake mogućnosti za sve osobe bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.“	Kontinuirano	Redovni budžet i partnerstvo
	Usvojiti politiku o nultoj toleranciji za uznemiravanje i seksualno uznemiravanje u SBK/KSB	Skupština, Vlada	Politika usvojena i objavljena	Novembar 2020.	Redovni budžet i partnerstvo

	Analizirati mogućnosti za unapređenje kapaciteta predškolskih ustanova	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	Postoje urađene analize koje su dostavljene Skupštini SBK, ali zbog pandemije COVID-19, nije bilo na razmatranju u Skupštini SBK	Septembar 2020. godine	Redovna sredstva
2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Izraditi analizu uticaja trenutnih izdvajanja za podršku porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike	Nastavljeno je i tokom 2020. godine sa osiguravanjem redovne podrške porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju s tim da treba naglasiti da se ova podrška pruža na osnovu zahtjeva pojedinaca ili centara za socijalni rad Tokom 2020. godine urađena Analiza stanja socijalne zaštite u SBK/KSB s posebnim osvrtom na utjecaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite Izrada Analize finansirana od strane UNICEF-a BiH, a urađena od strane Udruženja socijalnih radnika SBK/KSB uz podršku Ministarstva zdravstva i socijalne politike SBK/KSB ,centrima za socijalni rad i Zavodom za zapošljavanje SBK/KSB	Kontinuirano	Redovna sredstva

	Nastaviti sa finansijskom podrškom troškova vantjelesne oplodnje	Zavod za zdravstveno osiguranje SBK/KSB	Osigurana finansijska podrška troškova vantjelesne oplodnje.Odluka na snazi od 2016.godine	Kontinuirano	Redovna sredstva
2.4. Prevencija i zaštita od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Osigurati sredstva za provođenje i provoditi aktivnosti iz Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za period 2018-2020 godina SBK/KSB	Vlada SBK/KSB	Imenovano Koordinaciono tijelo za borbu protiv nasilja u porodici u saradnji sa Udruženjem socijalnih radnika SBK/KSB ,Vlada SBK/KSB donijela odluku o imenovanju i usvojen Program mjera za period 2020-2022	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Doprinos prevenciji nasilja nad ženama i nasilja u porodici obilježavanjem Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.)	Ured za evropske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB i Komisija za ravnopravnost spolova	U 2020.godini sprovedene aktivnosti u sklopu projekta Gender centra Federacije BiH i Udruženja socijalnih radnika SBK. Takođe učesnici u projektu su bili i predstavnici Ministarstva zdravstva i socijalne politike SBK i Komisije za ravnopravnost spolova SBK	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Redovno razmatranje izvještaja o nasilju u porodici od strane Komisije za ravnopravnost spolova	Ured za evropske integracije, fondove, odnose	Izvještaj je prezentovan na Vladi SBK u 2020.godini za 2019.godinu.Izvještaj radili predstavnici Koordinacionog	Jednom godišnje	Redovna sredstva

			tijela za borbu protiv nasilja u porodici u saradnji sa Komisijom za ravnopravnost spolova i resornim ministarstvima(MUPSBK,Ministarstvo uprave i pravosuđa SBK,Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK,Ministarstvo obrazovanja,nauke,kulture i sporta SBK)I Udruženja socijalnih radnikaSBK/KSB.		
--	--	--	--	--	--

		sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB			
	Organizovati obuke na temu diskriminacije na osnovu spola i svih oblika nasilja na osnovu spola za Komisija za ravnopravnost spolova i Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	Komisija za ravnopravnost spolova, Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	U toku 2020.godine,a od strane Udruženja socijalnih radnika SBK/KSB održana edukacija za profesionalce na temu : 1.Zaštitne mjere 2.Primjena Protokola o međusobnoj saradnji u radu na prevenciji i zaštiti žrtava nasiljau porodici 3.Primjeri iz prakse	U toku 2020. godine	Redovni budžet i partnerstvo

			Edukacija podržana kroz projekat Gender centra FBiH „Jačanje rada multisektorskog kantonalnog koordinacionog tijela kroz implementaciju Programa mjera na području SBK/KSB,a implementator bio Udruženje/Udruga socijalnih radnikaSBK/KSB u saradnji sa svim relevantnim ministarstvima SBK/KSB		
	Izraditi Smjernice za prevenciju i zaštitu od seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola na radnom mjestu	Ministarstvo pravde i uprave	Nisu izrađene Smjernice	Kraj 2020. godine	Redovna sredstva
2.5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Kanton vrši nadzor	Izraditi analizu zastupljenosti žena i muškaraca u svim tijelima uključujući i predsjednike/ce tijela koje imenuje Skupština, Vlada i ministarstva	Stručna služba Skupštine, stručna služba Vlade	Postoje podaci o broju zastupljenosti žena i muškaraca u svim tijelima, ali nema informaciju da li su rađene dodatne analize zastupljenosti	Juli 2020.	Redovna sredstva
	Osigurati jasne kriterije kod imenovanja komisija Skupštine kada u je pitanju jednako učešće žena i muškaraca	Stručna služba Skupštine	Postoje podaci o broju zastupljenosti žena i muškaraca u svim tijelima u Vladi SBK/KSB,ali bez jasnih kriterija kod imenovanja	Kraj 2020. godine	Redovna sredstva

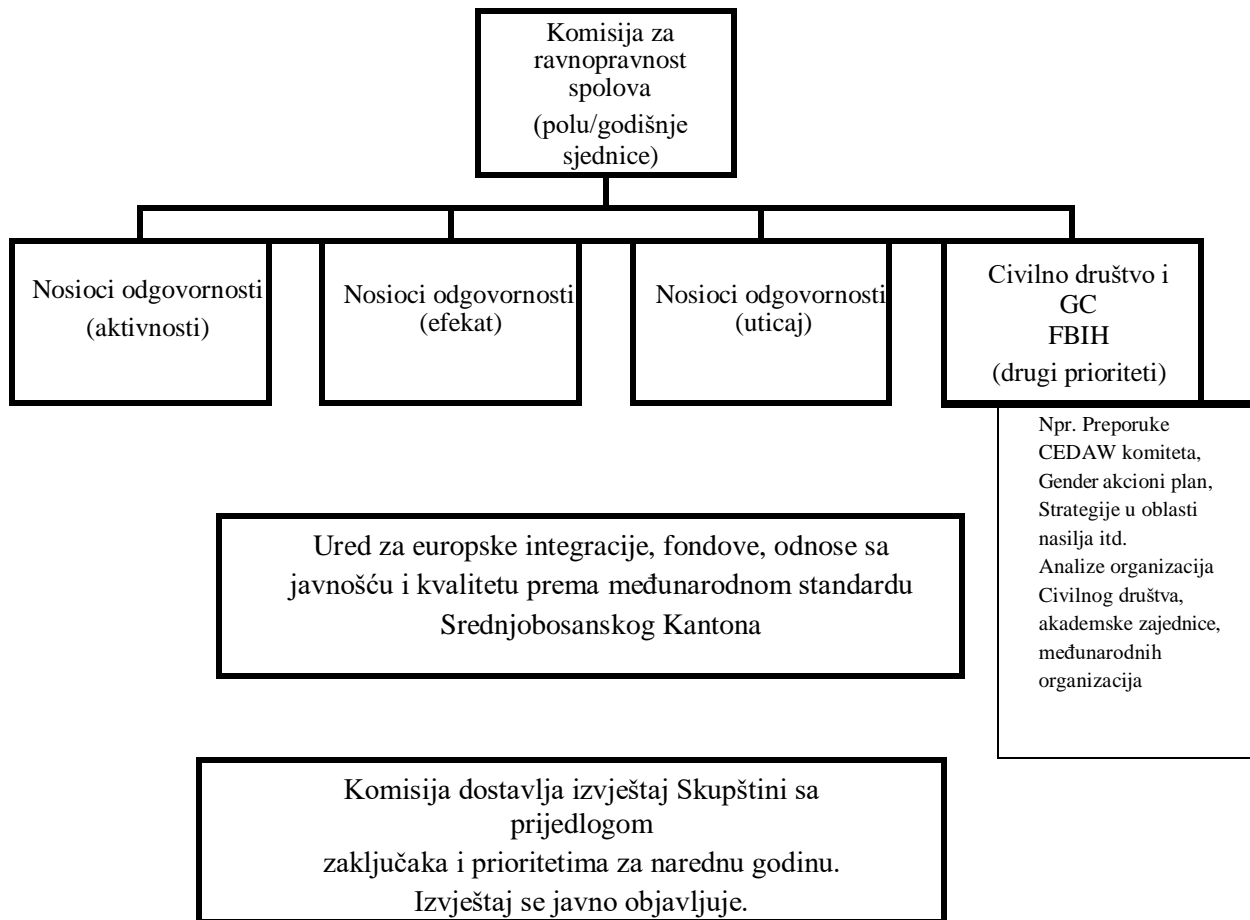
	Izraditi prijedlog mjera za ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca u vladi i drugim vladinim tijelima	Ministarstvo pravosuđa i uprave	Nisu izrađeni prijedlozi i po potrebi prijedlozi izmjena i dopuna zakona i drugih propisa sa ciljem uvođenja kvote za manje zastupljen spol	Juli 2020.	Redovna sredstva
	Osigurati ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim tijelima uključujući i predsjednike/ce tijela koje imenuje Skupština, Vlada i ministarstva	Skupština, Vlada	Osigurano ravnopravno učešće žena i muškaraca u pojedinim tijelima koje imenuje Vlada SBK/KSB, mada se iz analize prikupljenih podataka može vidjeti da je potrebno to uraditi i u Komisijama u kojima nema nikako zastupljenost žena	Kontinuirano	Redovna sredstva
Srednjoročni cilj 3: Prati se stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
3.1. Kanton doprinosi promociji ravnopravnost spolova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova	Vlada i Skupština	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19.11. Međunarodni dan muškaraca i drugi	Mart 2020. godine	Redovni budžet i partnerstvo

	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana SBK/KSB su dostupni na web stranici i u šalter salama	Komisija za ravnopravnost spolova	U 2020.godini je urađen promotivni materijal o ciljevima GAP-a u sklopu projekta Udruženja socijalni radnika SBK/KSB u saradnji sa Komsijom za ravnopravnost spolova i svim ministarstvima koji su Potpisnici protokola o postupanju u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Mart 2020. godine	Redovni budžet i partnerstvo
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području SBK/KSB	Komisija za ravnopravnost spolova organizuje sjednice sa ciljem praćenja provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	Komisija za ravnopravnost spolova i Ured za europske integracije, fondove, odnose	Zbog mjera koje su bile na snazi uzrokovane pandemijom COVID 19 nije održana polugodišnja i godišnja sjednica na kojoj je razmotren izvještaj o provođenju GAP te nisu predloženi zaključci za Skupštinu	Septembar i mart svake godine	Redovna sredstva

		sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB			
	Skupština razmatra izvještaj o provođenju Gender akcionog plana	Skupština	Nije razmotren izvještaj i nisu doneseni zaključci o prioritetima	April svake godine	Redovna sredstva
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana	Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB	Nije izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana u 2020.godini zbog pandemije COVID-19	Juni 2022. godine	Redovni budžet i partnerstvo
3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koje se bave ravnopravnošću spolova	Ministarstvo pravde i uprave	Postoji registar organizacija civilnog društva u Ministarstvu pravde i uprave, ali nije objavljen na stranici	Kraj 2020. godine	Redovna sredstva
	Organizira se tematska sjednica sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova	Komisija za ravnopravnost spolova	Zbog epidemiološke situacije nije održana tematska sjednica i nisu prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	Oktobar svake godine	Redovna sredstva

7. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana SBK/KSB

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana SBK/KSB jeste nadzor koji provodi za nivo vlade Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB a za nivo Skupštine Komisija za ravnopravnost spolova. Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad provedbom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će svi nosioci odgovornosti putem Ured za europske integracije, fondove, odnose sa javnošću i kvalitetu prema međunarodnom standardu SBK/KSB, Komisiji za ravnopravnost spolova redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi. Pored toga Komisija će jednom godišnje informisati Skupštinu i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o ostvareni rezultatima te će predlagati Skupštini odgovarajuće zaključke.

8. Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu; nasilje koje se dešava u široj zajednici; nasilje koje počine ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci; nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na

bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u

porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni.

9. ZAKLJUČCI

-Provedene aktivnosti GAP-a SBK/KSB U 2020.godini postignuti ciljevi bili su reducirani zbog stanja koje je izazvala pandemija COVID -19

-Restriktivne mjere sprječavanja kretanja i okupljanja su opravdanje da se mnoge aktivnosti nisu mogle spovesti u 2020.godini,a svi ljudski i materijalni resursi su bili usmjereni na negativnu epidemiološku situaciju na području SBK/KSB

-Prilikom prikupljanja podataka i analizom istih uočeno je da ne ulazeći u područje ustavne podijeljenosti i nedorečenosti,određeni propisi i Zakoni nisu usklađeni sa evropskim konvencijama i međunarodnim ugovorima sa aspekta rodne ravnopravnosti

-Prilikom prikupljanja podataka za izvještajni period 2020.godine uočeno je da nedostaju jedinstvene baze podataka izrađene na rodnoj ravnopravnosti na nivou SBK/KSB

-Važni koraci učinjeni su u unapređenju pristupa prevencije i zaštite od rodno zasnovanog nasilja. Formiranjem Koordinacionog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna i lokalnih Multisektoralnih timova, donošenjem Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici na području SBK/KSB za period 2020-2022.godina, postignuti su značajni rezultati : unapređeni su kapaciteti i koordinacija, razumjevanje uloga svih subjekata zaštite kroz multisektorski pristup pružanju usluga žrtvama. Proveden je niz značajnih aktivnosti na lokalnim nivoima kao i kantonalnom, a u okviru projekta koje je provodilo Udruženje socijalnih radnika SBK/KSB sa Gender Centrom Federacije BiH koji je pružio podršku , a uz saglasnost Ministarstva zdravstva i socijalne politike. Ovaj model , odnosno saradnja nevladinog sektora sa stručnim pristupom profesionalaca koji direktno rade na pružanju usluga i zaštite i razumjevanju problema sa vladinim sektorom, nadležnim ministarstvima može da posluži kao model i u drugim oblastima.

Međutim,analizirajući osnovne odredbe Zakona o socijalnoj zaštiti SBK/KSB, uočava se da Zakon nije kroz svoje izmjene pratio osnovne odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova BiH. Nužnost za uvođenjem pitanja ravnopravnosti spolova je iz tog razloga što se takva pitanja ne odnose samo na žene, već i na žene i muškarce, na njihove međusobne odnose, različite

potrebe, uloge i mogućnosti u jednom društvu. Ovo naročito iz prava iz oblasti zaštite majke i materinstva (porodiljnih naknada , korištenja porodiljnog odsustva), kao i uvođenjem zrtve nasilja kao korisnika materijalne pomoći , smještaja bez imovinskih kriterija.

-Značaj usklađivanja prava iz oblasti zaštite majke i materinstva je posebno bitan zbog demografske politike SBK/KSB

-U izvještajnom periodu u oblasti učešća žena u političkom i javnom životu i dalje je prisutan značaj problem,koji se ogleda u parcijlnoj primjeni rodne kvote propisane Izbornim zakonom

-Primjetno je da se dosljedno ne primjenjuje prilikom imenovanja žena u izvšnu vlast,komisije i druge organe vlasti u SBK/KSB

-U izvještajnom periodu gender institucionalni mehanizmi su izvršili značajan napor na poboljšanju učešća žena u javno,mi političkom životu provodeći edukacije,javne i medijske kampanje u sradnji sa NVO i drugim organizacijama